

সুৰ-বিজয় ।

(সুবলিপি সম্বলিত)

বচোত্তা

শ্রীকীৰ্ত্তিনাথ শৰ্ম্মা বৰদলৈ

আৰু

শ্রীমুত্তিনাথ শৰ্ম্মা বৰদলৈ বি-এ

সোৰহাট

১৮৭৬ সন

প্ৰথম তাৰিখ

[সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত]

বেচ খনে এটকা মাথোন ।

প্ৰকাশক
শ্ৰীজিতেন্দ্ৰ কুমাৰ দাস
আসাম পাৰলিভিং হাউচ
যোৰহাট।

প্ৰথম তাঙৰণ

প্ৰিণ্টাৰ,
শ্ৰীজিতেন্দ্ৰ কুমাৰ দাস,
আসাম প্ৰিণ্টিং ওৱাৰ্খচ
কালীবিহাৰ যোৰহাট।

ভূমিকা

কামৰূপীয় সঙ্গীত সাধনা

কামৰূপীয় সভ্যতা

বৰ্ত্তমান শতাব্দীৰ আৰম্ভণীতে চুইডেনৰ বিখ্যাত ভূতত্ত্বজ্ঞ আৰু আৱিষ্কৰ্ত্তা চেভেন হেডিন (Sven Hedin) চাহাবে মঙ্গলীয়াৰ গোবি মৰুভূমিৰ বাৰ্লিৰ তলত পোতখাই থকা অতি সুসভা প্ৰকাণ্ড দেশ এখন আৱিষ্কাৰ কৰিছে। সেই দেশৰ খনন কাৰ্য্য এতিয়াও আংশিক ভাবেহে হৈছে। যিমানখিনি ঠাই আৰু মহানগৰী কিছুমানৰ ধ্বংসস্থাপ এতিয়ালৈকে পোহৰলৈ আহিছে, তাৰপৰা বিশেষজ্ঞ সকলে অনুমান কৰে যে সেইখন মহাদেশ মিছৰ, আছিয়া, বেবিলন আদি অতি প্ৰাচীন দেশবিলাকতকৈও বহুত পুৰাতন। পশ্চিম ভাৰতত ইদানীং আৱিষ্কৃত হোৱা মহেন্দ্ৰজাৰো জনপদৰ সভ্যতাৰ সময় এতিয়াও পণ্ডিতসকলে থিৰাতকৈ উলিয়াব পৰা নাই। প্ৰাচীন কামৰূপৰ সভ্যতাও গোবি মৰুভূমিৰ তলত থকা মহাদেশখন, মিছৰ, আছিয়া, বেবিলন আদি দেশ আৰু ভূগৰ্ভত প্ৰোথিত মহেন্দ্ৰজাৰো আদি দেশৰ সভ্যতাতকৈ যে প্ৰাচীন হলেও আধুনিক নহয়, তাক অনুমান কৰিবৰ বিশেষ কাৰণ আছে। কোঁণ্ডলা, শোণিতপুৰ, প্ৰাগজ্যোতিষ আদি, স্মৃতিৰ অতীত কালৰে পৰা সভ্যতা আৰু কৃষ্টিৰ চূড়ান্ত নিদৰ্শনেৰে ভৰপূৰ, ঠাইবিলাকৰ ধ্বংসাৱশেষবিলাক কোনোবাই খানি উলিয়ালে নিশ্চয় এইটো প্ৰমাণিত হব যে প্ৰাচীন কামৰূপ সাম্ৰাজ্য ভাৰত বা মহাভাৰতৰ পৰা সম্পূৰ্ণ স্বাধীন আৰু সুকীয়া বৰুৱা কৃষ্টি, সভ্যতাৰে পৰিপূৰ্ণ আছিল। বৰ্ত্তমান গুৱাহাটী, তেজপুৰ আদি ঠাইত মাটিৰ অলপ তলৰ পৰাই যি সামান্য পৰিমাণে শিলৰ ওপৰত কাককাৰ্য্য কৰা মূৰ্ত্তি, স্তম্ভ আদি ওলাইছে, তাৰ পৰাই কামৰূপীয় সভ্যতাৰ প্ৰাচীনতা আৰু উৎকৰ্ষতাৰ কিছু নিদৰ্শন পোৱা যায়।" ভূতত্ত্বজ্ঞসকলৰ মতে যেতিয়া বঙ্গ, দক্ষিণ বিহাৰ, মধ্যভাৰত, ৰাজপুতনা আদি ঠাই অতল সিন্ধুৰ তলত সেই সময়ত অৰ্থাৎ ভাৰতলৈ প্ৰথম আৰ্য্যস্ৰোত অহাৰো কেইবা হাজাৰ বছৰৰ আগেয়ে আবিৰ্ভূত-ভূগৰূপীয় সভ্যতাৰ এখন প্ৰকাণ্ড মহাদেশ

আছিল। ক্রমে মহাসমুদ্র দক্ষিণ পশ্চিমলৈ জঁহকি গলত ওপৰত উল্লিখিত বঙ্গ আদি ঠাইবিলাক জাগ দি উঠিল! সেই সময়ৰো হেজাৰ দিয়েক বছৰৰ পাচত হে ক্ৰাম্যমাণ গৰু-মেঘবৰ্ষীয়া ককেচীয় আৰ্যাসকলৰ এটা ডালৰ দল ভাৰতৰ উত্তৰ পশ্চিম সীমান্তৰ গিৰিসঙ্কেটেদি এই দেশত সোমাই উত্তৰ ভাৰতৰ এডোখৰ ঠাই ব্ৰহ্মাবৰ্ত্ত নাম দি তাতে প্ৰথম আৰ্য্য উপনিবেশ স্থাপন কৰে। সেই উপনিবেশ স্থাপনৰ বহু শতাব্দীৰ পাচত হে আৰ্যাসকলে তেওঁলোকৰ পৰিয়াল বৃদ্ধি হ'লত লাহে লাহে ভাৰতৰ দক্ষিণ-পূব অংশলৈ বিয়পি পৰি সেইবিলাক ঠাইৰ ভাৰতক্ষেত্ৰ, আৰ্য্যাবৰ্ত্ত আদি নাম দিয়ে আৰু কুকক্ষেত্ৰৰ আত্মধৰ্মসী মহামুখৰ পাচত হে হিমালয় বিকটালৰ মাজৰ ভূভাগৰ মহাভাৰত বা ভাৰতবৰ্ষ নামাকৰণ হয়। সি যি কি নহওক, প্ৰাচীন কামৰূপ সাম্ৰাজ্য যে কোনো কালেই ভাষা-কৃষ্টি-সভাভা-আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদি বিষয়ত, বা ৰাষ্ট্ৰ হিচাবেও ভাৰতবৰ্ষ বা মহাভাৰতৰ অন্তৰ্ভুক্ত নাছিল, এই কথা হিন্দুৰ প্ৰাচীন গ্ৰন্থ বেদ-পুৰাণ-উপনিষদ, বৌদ্ধ গ্ৰন্থবিলাক আৰু মুচলমান গ্ৰন্থাদিৰ পৰা বঢ়িয়াইকৈ প্ৰমাণিত হয়। আধুনিক বুৰঞ্জী, প্ৰত্নতত্ত্ব-নৃতত্ত্ব বিষয়ক পুথি বিলাকৰ পৰাও আমি দেখিবলৈ পাওঁ যে কামৰূপ সাম্ৰাজ্যৰ দক্ষিণ-পশ্চিমৰ কিছু অংশ খ্ৰীষ্টিয় পঞ্চদশ শতিকামানৰ পৰা তে দিল্লীৰ মুচলমান বাদছাহসকলৰ অধীনলৈ আহে। বাকীখিনি অৰ্থাৎ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা আৰু পৰ্ব্বতীয়া জিলাবিলাক ইং ১৮২৬ চনৰ পৰা এতিয়ালৈকে লাহে লাহে বৃটিছ অধিকাৰলৈ আহি ৰাজনৈতিক সুবিধাৰ বাবে ইংলেণ্ডৰ ভাৰতসাম্ৰাজ্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে।

দৰাচলতে স্মৃতিৰ অতীত কালৰ পৰা খ্ৰীষ্টিয় উনৈশ শতিকাৰ মাজ ভাগলৈকে কামৰূপে (বা পৰৱৰ্তী নামৰ অসমে) ৰাজনীতি, সভাভা, ভাষা-সাহিত্য, শিল্প, কলাবিভা, সামাজিক আচাৰ-ব্যৱহাৰ বিষয়ত নিজৰ উৎকৰ্ষ, আৰু বিশেষকৈ ৰাখি আছিল (১)।

(১) "এ সময়ৰ যিহিষ্ট সাক্ষ্যকোঁন পদবী লাভেৰ জন্তু নিগৰিছাৰে বহিৰ্গত হইয়াছেন, তিনিই একবার ভাৰতের এই উত্তৰ-পূৰ্ব্ব বিখ্যিত প্ৰাচীন ৰাজ্যৰ অধিপতিৰ সহিত প্ৰত্যহ বিনিময় কৰিয়া গিয়াছেন। (মহামহোপাধ্যায় পদ্মনাথ বিজ্ঞানবিনোদ সংকলিত কামৰূপ ৰাজ্যভাগ-১২ পৃ.)। × × × "জাৰি, হাজাৰ বৎসৰ গৌড় মণ্ডলাধিপতিৰ প্ৰবল পৰাক্ৰান্ত অধিপতিগণেৰ পাৰ্শ্ব থাকিয়াও যে কামৰূপেৰ ভূপতিগণ ওঁহাদেৱ

ভাৰতৰ বৈদিক যুগৰ আৰম্ভণীৰ পৰা পৰৱৰ্তী পৌৰাণিক যুগৰ আগভাগলৈকে কামৰূপ সাম্ৰাজ্য “হুগম মহা কান্ত্যাবৰ” সীমাৰ বাহিৰত আছিল,—য’ত আক্ৰমণকাৰী ৰাজ্য-লোলুপ আৰ্যাসকল সোমাব পৰা নাছিল, বা সোমালেও কামৰূপৰ সুসভা আৰু শ্ৰেণী পৰাক্ৰান্ত ‘অশ্বৰ’, ‘দানৱ’, ‘মায়াবী’, ‘যবন’, ‘শ্লেচ্ছ’, ‘গন্ধৰ্ব’, ‘কিন্নৰ’ আদিৰ হাতত লক্ষিত আৰু বিধ্বস্ত হৈ উভতি যাব লগীয়াত পৰিছিল (২)। এইটো জনাজাত কথা যে আৰ্যাসকলৰ সামাজিক আচাৰ-ৰীতি বা ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্মৰ অনুশাসিত নিয়ম নমনা, আৰু বেদৰ দেৱতা উষা,—বৰুণ, মিত্ৰ আদিক—মুপুজা সকলো আৰ্যোত্তৰ জাতিবোৰে আৰ্যাসকলে ‘অশ্বৰ’, ‘দানৱ’, ‘যবন’, ‘শ্লেচ্ছ’ আদি নামেৰে বিভূষিত কৰিছিল,—তেহেলে সেইসকল আৰ্যোত্তৰ জাতি বহু বিষয়ত আৰ্যাসকলতকৈ যিমানেই উন্নত আৰু সুসভা নহওক। সেই প্ৰথা অনুসাৰেই নৰক, ভগদন্ত, বাণ আদি কামৰূপৰ শ্ৰেণী পৰাক্ৰান্ত নৃপতিসকলক আৰু সভ্যতাৰ চৰম উৎকৰ্ষ লাভ কৰা প্ৰাচীন কামৰূপীয় প্ৰজাবলক ‘যবন’, ‘শ্লেচ্ছ’, ‘কিন্ৰাত’ আদি নামেৰে অভিহিত কৰিছিল (৩), অথচ এই কামৰূপেই ব্ৰহ্মাৰ মুখ অৰ্থাৎ জ্ঞান-বিজ্ঞান, কলাবিজ্ঞা আদিৰ জন্ম ঠাই বুলি আৰু এই কামৰূপৰ ৰাজধানী ‘ইন্দ্ৰপুৰী তুলা’ প্ৰাগজ্যোতিষতেই জ্যোতিৰ্বিজ্ঞানৰ জন্ম আৰু উৎকৰ্ষ লাভ হৈছিল বুলি আৰ্যাসকলৰ গ্ৰন্থাদিতে উল্লেখ আছে (৪)।

এই কামৰূপ সাম্ৰাজ্যৰ সীমা পূবে দিক্ৰবাসিনীলৈকে মাথোন আবদ্ধ নাছিল। মহামহোপাধ্যায় পণ্ডিত পদ্মনাথ বিদ্যাবিনোদ মহাশয়ে তেখেতৰ অমৰ গ্ৰন্থ ‘কামৰূপ শাসনাৱলীত’ স্পষ্টকৈ প্ৰমাণ কৰিছে যে মহাভাৰতৰ কালৰ বহু পূৰ্বৰে পৰা কামৰূপ ৰাজ্যৰ উত্তৰ সীমা তিব্বতলৈ আৰু পূব সীমা চীনৰ কিছু অংশ

ৰাজ্য সীমা ৰক্ষাৰ বাবে পাৰিশ্ৰমিকলৈ ইহাতে ভাৰতবৰ্ষৰ এৰু ওচৰৰ লক্ষ্যবিন্দু কামৰূপাধিপতিগণৰ নীৰৱেৰে ওচৰা ওচৰা ৰাজনীতিৰ দৃষ্টান্ত হৈছে। (এ—১৭ পৃঃ)

(২) ১. Smith's Early History of India p. 18 19.

(৩) প্ৰাগজ্যোতিষপিতৃ শ্ৰীৰাম শ্ৰেষ্ঠানামধিপো বনৌ।

বনৌ: মহিষ্য ৰাজ্য জগদ্বৈ মহাৰথ:।

(মহাভাৰত সভা ৫১২২)

(৪) ‘কামৰূপ ২০০০ ব্ৰহ্মপুত্ৰ’।

ৰাখাওৰ—২০ পত্ৰ

লৈ চীনসমুদ্ৰৰ উপকূললৈকে বিস্তাৰিত আছিল। (৫) মহাভাৰতৰ বহুত ঠাইত কামৰূপৰাজ ভগদত্তক ‘পূৰ্বসাগৰবাসী স্নেহসকলৰ অধিপতি’, ‘প্ৰাচীপতি মহেন্দ্ৰৰ সখা’ বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে (৬)।

কামৰূপীয় সম্ৰাট

কৃষ্টি, সভ্যতা আদিত যে প্ৰাচীন কামৰূপ ভাৰতৰ পৰা সম্পূৰ্ণ স্বাধীন আছিল, আৰু এই মহাৰাজ্যৰ ধৰ্ম, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদিও যে প্ৰধানকৈ জাৰিডী-ভাৰাণীয় সংমিশ্ৰণত উৎপন্ন এই সম্পৰ্কে পূৰ্বেই উল্লেখ কৰি অহা হৈছে। সম্ৰাট-বিজ্ঞা বিষয়েও যে কামৰূপে চিৰকালৈ নিৰ্ভৰ বিশেষত্ব ৰাখি সেই বিজ্ঞাত চৰম উৎকৰ্ষ লাভ কৰিছিল, তাৰো ভূমি ভূমি প্ৰমাণ মহাভাৰত, ৰামায়ণ, আৰু অন্যান্য ভালেমান প্ৰাচীন সন্স্কৃত গ্ৰন্থত পোৱা যায়। গন্ধৰ্ব-কিল্বৰ-যক্ষ-বিজ্ঞাধন অধ্যুষিত কামৰূপ সাম্ৰাজ্যতেই যে গন্ধৰ্ববেদৰ জন্ম আৰু সমাক্ষ পৰিণতি হৈছিল, তাৰো অসংখ্য প্ৰমাণ পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থবিলাকৰ পৰা পোৱা যায়। কামৰূপাধিপতি আৰু প্ৰাচীন কামৰূপীয়সকলৰ ইন্দ্ৰ-দেৱ-দেৱী শঙ্কৰ-শঙ্কৰী যে ৰাগ-বাগিনীৰ জন্মদাতা, এই বিষয় পূৰ্বেই উল্লেখ কৰা হৈছে। আৰু এই কামৰূপৰ নাটশৈল, চিত্ৰাচল, উৰ্বশী-শৈল আদি ঠাইবিলাকত নৃত্য-গীত-কুশল দানব, গন্ধৰ্ব, কিল্বৰ, প্ৰমথ সকলৰ নিত্য-

“অন্তৰ্গো পিতো ব্ৰহ্মা আৰু নক্ষত্ৰং সসৰ্জহ।

ততঃ প্ৰাগ্জ্যোতিৰাশোঃ পূৰ্বী শব্দ-পূৰ্বীমহা”।

(কালিকাপুৰাণ—৩৮ পঃ, ১১৯ শ্লোক)

“Pragjyotish was the seat of learning in astronomy and astrology in ancient India” (Early History of Kamarupa by Hon'ble Rai Bahadur K. L. Barua).

“His Majesty (Bhaskar Varman) was a great lover of learning and his subjects followed his example; men of abilities came from far to study here” (Watter's Yuan Chwang, Vol II P. 186,

(৫) “তিনি (ভগদত্ত) প্ৰাগ্জ্যোতিৰ পাত্ৰত পাপত্য প্ৰদেশ গুলিৰ আধিপত্য লাভ কৰিয়া ৰাজ্যৰ নীম্য উত্তৰেও পূৰ্বে সমৰিক বৰ্দ্ধিত কৰিয়াছিলেন। তিনি পূৰ্বসাগৰ পদ্যন্ত ভূভাগ আধিকাৰ কৰিমছিলেন এবং প্ৰাচীপতি পিতৃশত্ৰু মহেন্দ্ৰৰ সন্নে সখ্যবন্ধন কৰিয়া হৰ্ষলোকেও (মহাচীন) অতিপতি লাভ কৰিয়াছিলেন।” (কামৰূপ ৰাষ্ট্ৰতলী—১০ পৃ :)

(৬) (মহাভাৰত উদ্যোগপৰ্ব ৮,১১ শ্লোক), (ই জ্যোত পৰ্ব ২৭৫২) ;

বিভাব স্থল বুলি পূৰ্বাধীনিত বহুতো উল্লেখ আছে (৭)। মহাভাৰত, "ৰামায়ণৰ ঘটনাৰ যুগতো কামৰূপীয় সঙ্গীতে ভাৰতত সম্যক প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰিছিল। মহাভাৰতৰ সভাপৰ্বত উল্লেখ আছে যে কামৰূপৰাজ ভগদত্তই চীন-কিৰাত আৰু সাগৰৰ তীৰবাসী শ্বেচ্ছ-যৱন বিলাকেৰে পৰিবেষ্টিত হৈ মহাৰাজ যুধিষ্ঠিৰৰ ৰাজসূয় যজ্ঞলৈ সুসভা-দেশ-স্থলভ নানাবিধ উপচৌকন নিয়ে, সেই উপচৌকনৰ লগতে স্বৰ্গীয় বাদক আৰু গায়িকা-নৰ্ত্তকী, গন্ধৰ্ব-কিন্নৰী কিছুমানকো ৰাজসূয় মহাসভাত সঙ্গীত-নৃত্যাদি কৰিবলৈ লৈ যায় (৮)। কামৰূপৰ নাগ-কণ্ঠা উলুপী আৰু বিভাধৰী চিত্ৰাঙ্গদাৰ অলৌকিক ৰূপ-লাৱণ্যত বাজেও তেওঁলোকৰ চিত্তহৰণকাৰী নৃত্যগীতত যুদ্ধ হৈ মহাম পাণ্ডৱ অৰ্জুনে মণিপূৰত ভালেমান দিন থাকি বংশ-বক্ষা কৰি গায় (৯)। বাণৰাজ কুৰুৰী উদ্যোদৰীৰ গুণৱতী সখী চিত্ৰলেখাৰীৰ অমূল্য গীত-নৃত্যত মোহিত হৈ সুদূৰ দ্বাৰকাৰ অনিৰুদ্ধ কোঁৱৰ শোণিতপুৰলৈ আহি উৰা কুৰবাৰ পাণিগ্ৰহণ কৰাৰ কথা অসমৰ আবাল-বৃদ্ধ-বনিতাৰ জনাজাত কথা। বৃষ্টীয় ৭ম শতিকাৰ মাজভাগত কামৰূপ-সম্ৰাট কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্ম্মাই তেওঁৰ সমকক্ষ বজু মধা-

ৰাজসূয় যজ্ঞৰ আগতে অৰ্জুনে বিখিত প্ৰসঙ্গত কামৰূপৰাজ ভগদত্তৰে সৈতে আঠ দিন যুদ্ধ কৰাৰ পাচত কাৰো জয় পৰাভৱ নহল। তেতিয়া ভগদত্তই অৰ্জুনক চিনাকি হিচে "অহং-সখা মহেশ্বৰ লক্ষ্যনবৰো বণে। বয়োপিত্তঃ পাণ্ডৱে হুহি কিং কৰবানি তে। বহু বক্ষাসি বহাংবোঃ তত্ কৰিব্যানি পুত্ৰক"। (ঐ-সভা: ২৩।১২)

"স কিৰাতৈক চৌলৈক বৃত্তঃ প্ৰাপ্তোহোতিবোঃতবৎ। অনৈক বহুজিহোথৈঃ সাংগবাহুপাসিতি:"। (মহা:- সভা:—২৩।২)।

"যোত্মানি চতুঃপৰ্জিৰাহোনাম পৰতঃ। সুবৰ্ণশ্ৰুত সম্ৰাট্ অগাধে-বৰুণালয়ে। তত্ প্ৰাপ্তোহোতিবঃ নাম জাতকপয়সঃ পুত্ৰক"। ৰামায়ণ-কালিকা কাণ্ড-৪২ সৰ্গ, ৩৯।৩১ শ্লোক)

- (৭) "ঐশাঙ্গাদ্ নাটকশৈলে পৰ্বতঃ মহালয়ঃ। নিত্যং বসতি তত্ৰৈশ শুবদীনাং পালতী। তত্ৰাপ্তি সখী বস্যা সুসম্পূৰ্ণা মনোহৰা। সৰ্গদা পৰ্জসলিলা প্ৰফুল্লকমলোৎপলা। তত্ৰাপ্তীৰেতু বিপুলঃ শ্ৰমবোজোঃ হৰ্ষজয়ঃ। সৰ্গদা দানবে দেবৈঃ কিয়বৈঃ প্ৰমথৈঃ শুখা। বক্ষ্যতে মূৰ্খাৰ্জুন নৃত্যবান তৎপৰৈঃ। যমাতটতি তত্ৰেণো নিত্যং কৌতুকতৎপৰঃ। তত্ৰাটকনাৰাদৌশৈলবাচঃ প্ৰাৱীৰতঃ। (কালিকা পূৰ্বাঃ-৭ অধ্যায়)

(৮) মহাভাৰত-সভাপৰ্ব-৪১ অধ্যায়।

(৯) ঐ ঐ ৪১ ২২ অধ্যায়।

ভাৰতৰ সঁহাট শীলাদিতা হৃষ্যবৰ্জনে পোহোৱা উপহাৰৰ তালিকাত, অতি সুসভ্য দেশ-
সুলভ বজ্জমূলীয়া অলঙ্কাৰ, উৎকৃষ্ট কাপোৰ, বাচন-বৰ্ত্তন, বেত-বাঁহৰ নানাবিধ আসন,
সাঁচিপাতত লিখিত পুথি, নানা সুগন্ধি দ্ৰব্য, কলুৰী, চোৰাঁৰ আদিত বাজেও গায়ক-
গায়িকা, কিল্লৰ-কিল্লৰী সকলৰ উল্লেখ আছে (১০)।

১১ বাপৰ জন্মস্থান কামৰূপ

শৈব-শাক্ত ধৰ্ম্মৰ আদি জন্মস্থান যে কামৰূপ তাক প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু বুৰঞ্জীবিবেচক
সকলে অকাটা যুক্তি-প্ৰমাণেৰে স্থিৰ কৰিছে। সেই সম্পৰ্কে উয়াত পুনৰুল্লেখ
নিম্নয়োজন। কামৰূপেশ্বৰসকলৰ আৰু প্ৰাচীন কামৰূপী জনসাধাৰণৰ উপাস্ত দেবতা
যুগলৰ পৰ্য্যায় যথাক্ৰমে :— ব্ৰাহ্মণ-ব্ৰীহস্পতী, বুঢ়াগোঁসাই-বুঢ়ীগোঁসানী, ভৈৰব-ভৈৰৱী,
শঙ্কৰ-শঙ্কৰী, শিৱ-গণ মহাদেব-পাকড়ী, ঈশান-ঈশানী (১১) ইত্যাদি। এতিয়া
দেৱ-দেবীৰ উপাসনামূলক ধৰ্ম্ম মতেই ভাৰতৰ সনাতনী হিন্দু ধৰ্ম্মৰ পঞ্চাশাখৰ প্ৰধান
দুইশাখা শৈব আৰু শাক্ত নামে অভিহিত। কামৰূপৰ অধিষ্ঠাতা দেৱ শঙ্কৰৰ মুখৰ
পৰাই প্ৰথম গীত-বাছ ওলাইছে বুলি আৰু এই মহাদেৱেই আদি নৃত্য-গুৰু নটৰাজ
নামে খ্যাত (১২)। ব্ৰহ্মাবদীয়া স হিতামতে “শিব-শক্তিৰ যোগত শিৱৰ মুখৰ পৰা
ঈশাণ, বসন্ত, ভৈৰব, পঞ্চম আৰু মেঘ, পাৰ্ব্বতীৰ মুখৰ পৰা নাট ৰাগ উৎপন্ন
হৈছে” (১৩)। কামৰূপত পৰিকল্পিত হোৱা এই দুজন দেৱ-দেবীৰ পূজা তদা-
নীন্তন কামৰূপ সাম্ৰাজ্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত, কবদ বা মিত্ৰৰাজা সূমাত্ৰা, যাভা, বালী দ্বীপ
সমূহত, আনাম, গ্ৰাম, ব্ৰহ্মা আদি প্ৰাচ্যৰ দেশ সমূহত ভগবান বুদ্ধৰ আৰ্চিৰ্ভাব
বহু পূৰ্বেই যে বহুলভাৱে প্ৰচলিত হৈছিল এই তথ্য প্ৰত্নতাত্ত্বিক সকলে প্ৰমাণ
কৰিছে। সেই ধৰ্ম্ম প্ৰচলনৰ লগে লগেই যে এই দুজন দেৱ-দেবীৰ মুখ নিঃসৃত
(বা শঙ্কৰ-শঙ্কৰী পৃথক প্ৰাচীন কামৰূপী সকলৰ সৃষ্টি) ৰাগবিলাকৰ আৰু গীত-নৃত্যৰ

(১০) বাৰভট্টবৰ্ণিত ঈটগচিও- ৭ম চহ্ৰান।

(১১) ঈশান-উত্তৰ পূব দিশ। ভাৰতৰ উত্তৰপূব প্ৰান্তত গৈশ (কামৰূপৰ , অধিষ্ঠাতা দেৱ দেৱী যুগলৰ
নাম ঈশান ঈশানী।

(১২) ‘ সংসাৰ ব্ৰহ্মকান্থ উত্তৰামহম্মদ ৭৪২। প্ৰত্ননা শঙ্কৰোদয় পীঠ ৭৪৩ অকালি ৪২। “সকলী দৰ্শন-ৰূপাধিকাঃ

(১৩) বাৰভট্টবৰ্ণিত—ৰাগনিৰ্ণয়।

প্রচলন পূৰ্বোক্ত প্রাচ্য দেশ সমূহত প্রচলিত হৈছিল, আৰু সেই প্রাচীন কামৰূপীয় বাগ-মুৰ নৃত্যৰ প্ৰভাৱ যে সেই দেশ বিলাকৰ নিজস্ব গীত-নৃত্যত বহুল ভাবে বিদ্যমান,—তাক আধুনিক বেতাৰ যন্ত্ৰৰ সহায়ত পৃথিবীময় ব্যাপ্ত হোৱা টঙ্কিন, মানিলা, বেংকক, বেঙ্গল আদি কেন্দ্ৰৰ দেশীয় গীত-নৃত্য বিলাকৰ পৰা সহজে ধৰিব পাৰি। জ্ঞান-বিজ্ঞান, চাক শিল্প কলাৰ প্ৰধান কেন্দ্ৰ (১৪) প্ৰাগজ্যোতিষলৈ ভাৰতৰ অষ্টাঙ্গ প্ৰদেশৰ পৰা মুখী শিক্ষার্থীসকল প্ৰাগজ্যোতিষপুৰলৈ আহি কামৰূপৰ অষ্টাঙ্গ বিদ্যাৰ লগতে এই সঙ্গীত বিদ্যাও নিজৰ নিজৰ দেশলৈ লৈ যায়। সেই সময়ৰ বহুদিন পাছতহে আৰ্যাবৰ্ত্ত আৰু দক্ষিণাপথৰ সঙ্গীতবিদ সকলে নিজ নিজ কচি, সুবিধা আৰু স্থানীয় প্ৰভাব মতে সেই দেশীয় বাগ-বাগিনীৰ লগতে কামৰূপীয় বাগ-বাগিনীবিলাককো আৰ্থা সঙ্গীতৰ শ্ৰেণী ভুক্ত আৰু তাল-মান-ঠাট-লয় আদিৰে শৃঙ্খলাবদ্ধ কৰি কিছুমান সঙ্গীত গ্ৰন্থ নিবন্ধন কৰিছে। কোৱা বাহুলা যে এই বাহুস্তা বন্ধনৰ ফলত কামৰূপীয় বাগ-বাগিনী বিলাকৰ মৌলিকত্ব বহু ঠাইত নষ্টকিয়া হৈছে। কিন্তু শব্দৰ বিষয়, কামৰূপত (বৰ্তমান অসমত) এতিয়াও সেইবিলাক আমাৰ নিজস্ব বাগ-বাগিনীৰ সবহ ধ্বনিয়েই বাহ, শুকনাৰায়ণী, হুৰ্গাবৰী, দিহানাম গোপিনী-কৌন্তিন আদি গীতত প্ৰায় মৌলিক আৰু অবিকৃত অৱস্থাতেই আছে—যদিও গবেষণা আৰু যথার্থ চৰ্চাৰ অভাৱত কিছুমান শব্দৰ লয়-ঠাট আদিৰ বিকাৰ ঘটিছে। সেই বিলাক বাগ-বাগিনীৰ যথার্থ বিধি-বাৰস্থাৰ গ্ৰন্থ যদিও আমাৰ দেশত এতিয়াও পোৱা হোৱা নাই বা এনে গ্ৰন্থ কোনো। অনতিদূৰলোকৰ ধোৱা চাঙত লাহে লাহে জাহ বাব লাগিছে (১৫), তথাপি বেদৰ নিচিনাকৈয়ে সেইবিলাক শব্দৰ ভালেমান পূৰ্বে কৈ অহা বাহ, শুকনাৰায়ণী আদি গীতত মুখে মুখে প্ৰায় অবিকৃত অৱস্থাতেই চলি আহিছে। কনৌজ, দ্বিত্ত, মিথিলা, বঙ্গ আদি প্ৰদেশৰ পৰা সময়ে সময়ে এই দেশলৈ অহা ঔপনিবেশিক সকলৰ লগত কোনো বৰমৰ কামৰূপৰ বাহিৰৰ

(১৪) Watter's Huyen Chwang Vol II p. 18.

(১৫) এখেতৰে ধোৱা চাঙত জাহ বাবলগীয়া হোৱা “ঈশ্বৰ মুক্তাৱলী” নামৰ অসমীয়া পদ্ম ভাটনি সম্বন্ধ নৃত্য বিদ্যাৰ এখন অন্তঃগম সংগ্ৰহত এক শৰীয়া পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ শোখাৰীয়ে উদ্ধাৰ কৰি নি কামৰূপ অৱস্থানত সন্নিবিষ্ট ১৭ দিওপে। কিং উক্ত পুথিখন অৱস্থানত সন্নিবিষ্ট পুথি তালিকাৰ তথ্য বিধৰ পুথিৰ শ্ৰেণীত

বাগ-বাগিনী আছিলেও স্বাধীন অসমৰ স্থানীয় সুৰ প্ৰভাৱত সেই বিলাক বাহিৰৰ পৰা অহা বাগ-বাগিনীও কামৰূপীয় গঢ় হৈ লৈছেগৈ। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ গুৰুৱে আৰ্ধ্যা-বৰ্ত্ত-দাক্ষিণাত্যৰ পৰা, এই দেশলৈ আনি মহান্ বৰগীতসমূহত সংযোগ কৰা বাগ-বাগিনী বিলাকো কালক্ৰমে কামৰূপীয় সুৰ-প্ৰভাৱত কামৰূপীয় ঠাট, লয় আদি লৈছে। এই দেশ বৃটিছ শাসনৰ অধীনলৈ অহাত, চাকৰি, বাবস্,য় আদি প্ৰসঙ্গত অস্থায়ী ভাবে অহা বিদেশী সকলৰ প্ৰভাৱত অসমীয়াই যেনেকৈ বহুত বিষয়ত লাতে লাতে নিজৰ হেৰুৱাব লাগিছে, সঙ্গীত বিদ্যাতো অসমীয়া শিক্ষিত সমাজ প্ৰায়েই বিদেশী ভাষাপন্ন হৈ আমাৰ নিজস্ব গীত-সুৰতো কচি আক আস্থা তেৰুৱাইছে, কিন্তু অসমৰ গাওঁবিলাকত আমাৰ মানুহৰ তেনে কচিবিকাৰ এতিয়াও ঘটা নাই। নানা কাৰ্য্য প্ৰসঙ্গত অসমৰ জিলাবিলাকত কৰা আমাৰ প্ৰায় ৩০ বছৰৰ অভিজ্ঞতাৰে জানিব পাৰিছো। যে অসমৰ ভালেমান মফচলীয়া ঠাটত আক বহুত মুখ্য-গৌণ সত্ৰত সেই কাম-কৰূপীয় সুৰ বিলাক প্ৰায় অৱিকৃত আক মৌলিক অৱস্থাতেই আছে। শোক-হুখেৰে জুফলা হোৱা মোৰ জীৱনৰ এই সন্ধিয়াপৰত এই বিষয়ৰ চৰ্চ্চা বা গবেষণা কৰা শক্তি আক সময় নাই। দেশৰ আশাৰ স্থল উঠি অহা ডেকা-গাভৰু সকললৈ মোৰ বিনীত অন্তৰোধ—যি সকলৰ সঙ্গীতত কচি আক মাত-জাতৰ সুবিধা আছে সেই সকলে যেন দেশৰ মহা গৌৰৱৰ বস্তু দেশীয় সভ্যতাৰ চূড়ান্ত নিদৰ্শন স্বৰূপ কামৰূপীয় বাগ-বাগিনী বিলাকৰ (১৬) পুনৰুদ্ধাৰ আক জীৰ্ণ সংস্কাৰ কৰিবলৈ কাচিপাৰি উঠে।

যোৰহাট
দৌল পূৰ্ণিমা, ১৮৫১ শক

ৰাইজৰ নিকিন কৃপাকাঙ্ক্ষী
শ্ৰীকীৰ্ত্তিনাথ শৰ্ম্মা বৰদলৈ।

ভুক্ত কৰা আছিল। ১৭ চ ১৯০৬ চনৰ ভাৰতবাহী বাহত মই কোনো কাৰ উপলক্ষে গুৱাহাটীলৈ গাওঁতে অনুসন্ধান সমিতিৰ পুথি ভঁৰাললৈ যাওঁ। নানা পুথি চোৱা প্ৰসঙ্গত এই পুথি খনি মোৰ চকুত পৰে। দুই এটা পাত চায়ে এও পুথিৰ বিষয় এখণ্ডো গুজি সমিতিৰ সম্পাদকৰ সৌজন্যত দুই তিনি দিন নিজৰ বহালৈ পুথি খনি নি আসৰ পৰা ভৰিলে পঢ়ি উক্ত পুথিৰ চিনাকী এটি গিণি আসাৰ এখতৰ আক দুখটো বিভাগৰ ডাইবেটৰ, অধ্যাপক শ্ৰীমত সৰ্ব্বভূমিৰ কৃপা মোৰ হাতত দি থৈ আঠে। তেখেতে অসুখহেতু পুথি খনি প্ৰকাশ কৰিলে সেই পুথি একল কামৰূপৰে নহয়, সৰ্বো ভাৰতৰে এটি গৌৰৱৰ বস্তু হৈ উঠিব। . শ্ৰী কী: ব: (১৬) কামৰূপীয় নিজস্ব বাগ-বাগিনী—বিহনাং, বিহনাং গুৰুনাৰায়ণী, দুৰ্গাবতী, বাহ্যগীত আদিৰ বিষয়ে আমাৰ বাচত “সুৰ-শাসিতসুৰত” বৎকিঞ্চি লিখা হৈছে। কী: ব:

সুৰ-বিজয় সম্পৰ্কে এবাৰ

ভূমিকাত উল্লেখ কৰা কামৰূপীয় বাগ-বাগিনী গোটা দিয়েকৰ যৎকিঞ্চিৎ পৰিচয় আৰু বাহিৰৰ পৰা আহাদানী হোৱা কিছুমান বাগ-বাগিনীৰ কামৰূপীয় ঠাট-লয় আদি প্ৰাপ্তি সম্পৰ্কে ৰূপক-ছলোৱে অলপ আভাষ দিয়াই “সুৰ-বিজয়” উদ্দেশ্য। বৰ্চোতা, দুজনৰ সেই উদ্দেশ্য কিমান দূৰ সফল হৈছে এই বিষয়ৰ বিচাৰৰ ভাৰ নাট্যামোদী, সঙ্গীতবিদ শ্ৰদ্ধীসকলৰ ওপৰত। আমাৰ আগৰ দুখনি নাটিকা “বাসন্তীৰ অভিশেক” আৰু “জুইত কোৱাটৰ” ৰাইজৰ পৰা মৰম পোৱা যেন দেখি এইখনি নাটিকাও শিশু-নাটিকাৰলীৰ তৃতীয় স্তৰক স্বৰূপে ৰাইজক নিবেদন কৰিবলৈ সাজ কৰিছোঁ। আগৰ দুখন নাটিকাৰ নিচিনাকৈয়ে “সুৰ-বিজয়” ৰাইজৰ কিঞ্চিৎ মৰম পালেই আমাৰ পৰিচয়ৰ মথেষ্ট পুৰস্কাৰ হৈছে বুলি ভাবিমহঁক।

“সুৰ-বিজয়” প্ৰণয়ন কৰা দৰাচলতে প্ৰায় ৪ বছৰ হল, কিন্তু এবাৰ অভিনয় কৰি ভুল-ত্রুটি খিনি চাই সেই মতে শুধৰণি নকৰিলে কোনো নাট সূচাক-ৰূপে হৈ মুঠে কাৰণে এই কিতাপৰ পাণ্ডুলিপিখন পেলাই থোবা হৈছিল। অবশেষত যোৰহাট বেজবৰুৱা হাইস্কুলৰ স্বাধিকাৰী স্বনামধন্য সাহিত্যিক আৰু শিক্ষাবিদ শ্ৰীযুত দেবেশ্বৰনাথ বেজবৰুৱা, বি-এল দেৱৰ অন্তঃসত্ত্ব আৰু তেখেতৰ নিজৰ তত্ত্বাবধানত তেখেতৰ স্কুলৰ ছাত্ৰসকলে যোৱা ১৯৩৭ চনৰ ৬ ডিচেম্বৰ ব্ৰহ্মপতিবাবে সন্ধিয়া যোৰহাটৰ অসমীয়া থিয়েটাৰৰ ৰঙ্গমঞ্চত সূচাকৰূপে “সুৰ-বিজয়” অভিনয় কৰে। সেই অভিনয়ত অসমৰ শিক্ষা বিভাগৰ ডাটাবেষ্টৰ মিঃ জি. এ. শ্বল আৰু মুখীয়াল কৰ্মচাৰীসকল, অসমীয়া, বঙ্গালী, হিন্দু-মুচলমান, ইংৰাজ, আমে-ৰিকান আদি গণ্য-মান্য ভালেমান ভক্তলোক আৰু ভক্ত মহিলা উপস্থিত আছিল। তেখেতসকলে সকলোৱে ছাত্ৰসকলৰ অভিনয়ৰ-কৃতিত্বৰ আৰু “সুৰ-বিজয়”ৰ কথাবন্ধৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰশংসা কৰে। তলত নাম দিয়া ছাত্ৰসকলে ভাও লৈ সকলোৱে প্ৰশংসাজনন হৈছিল :—

টভবৰু—শ্রীমান বিনন্দচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা ; আটসান্ধাৰী—শ্রীমান যাদবচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা ;
অহিৰ—শ্রীমান তুলসীকান্ত পাঠক ; বামপাৰি—চৈয়ম ইক্ৰাম আলি ; শ্ৰীমান—
শ্রীমান শিবনাথ পূজাৰী ; মাছৰ—শ্রীমান অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা ; স্তৰা—শ্রীমান—
শ্রীমান সুবল্লনাথ পাঠক ; টভবৰু—শ্রীমান ব্ৰজেন্দ্ৰনাথ পূজাৰী ; জলজলী—শ্রীমান
ভুবনচন্দ্ৰ বৰকটকী ; দেবদেবী—শ্রীমান বসন্তৰ বাজাখোৱা ; নিকল্লী আৰু শ্ৰীমান
সংকল্ল—শ্রীমান প্রফুল্ল বৰুৱা, যামিনী বৰঠাকুৰ, সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা ; স্তম্ভ—শ্রীমান
—শ্রীমান ফলীন্দ্রনাথ বৰুৱা ; সূক্তাৰ—শ্রীমান দণ্ডৰ মহন্ত আদি।

শ্রীযুত বেজবৰুৱা দেৱৰ গুণ-গ্ৰাহিতা আৰু এই অজুগ্ৰহৰ বাবে তেখেতক
আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা নিবেদন কৰিছোঁ। অভিনেতা আৰু
এই অভিনয়ত সহায় কৰোঁতা বেজবৰুৱা হাটবুলৰ শিক্ষক আৰু ছাত্ৰবৃন্দক আৰু
ঘোৰশাট থিয়েটাৰৰ ষ্টেজ মেনেজাৰ শ্রীযুত মুনিৰাম বৰকটকী বি-এল দেৱকে
প্ৰমুখ্য কৰি থিয়েটাৰৰ কৰ্মীসকলকো আমাৰ আন্তৰিক শলাগ জনাইছোঁ।

বিনীত—

ঘোৰশাট—
১লা ফাগুন ১৮৫৬ শক }

শ্রীকীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ
শ্রীমুক্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ

“সুব-বিজয়” সম্পর্কে সমালোচনা

(1) “Times of Assam” (15. 12. 34)

“VICTORY OF TUNES”

“SUR-BIJOY” *Staged at Jorhat.*

A refreshing sensation, accompanied by a pleasing curiosity, was felt on the 6th. December last at Jorhat when it was published that the third and latest Juvenile Musical Drama of the reputed joint authors of “Basantir Abhishek” and “Luit-Konwar” would be staged by the boys of the Local Bezborua High School. The play punctually began at 6 P. M. in the Jorhat theatre Hall with a fairly large and learned gathering including Mr. G. A. Small, I. E. S., Director of public Institutions, Assam, the honoured guest of the evening.

The play is entitled “Sur-Bijoy,” or Victory of Tunes. The theme is plain and simple. Kamarupa, a home of Music, is also the birth place of Bhoirava and Bhoiravi, the Sovereigns of the Ragas and Raginis (the male and female tunes) respectively, and it is this Bhoirava and Bhoiravi of Kamarupa who came to have been the presiding deities of the Ragas and Raginis of the Indian Music at large. Chitrachol, comprising the hillocks north of modern Gauhati and Natakachol, consisting of the present Duffla Hills and the Sowanshiri Valley, form the Southern and Northern Capital of the Music Emperor and Empress in order. Bhoirava had dedicated a Temple of Music and Dancing to the Queen, who in return would dedicate one to her Lord in the same locality of Shonitpur; accordingly, Bhoirava hailed from his Capital to open the Temple. Hardly was this great and pompous

inauguration ceremony over, when Mahur, the messenger of Bhoirava intimated the party of the approach of an invasion of Foreign Tunes. Not a moment was lost to send Aswari, the commander-in-chief of Bhoirava at the head of a great army of Kamarupi Tunes, who met the invaders on the bank of the Korotoya, the illustrious western boundary of the Kamarupa Empire. The invading army was put to flight and host of them including Mollara Raga were brought captives to Kamrupa, who, by order of King Bhoirava, then holding his court at Umananda, the Pea-cock Island of Gauhati, were permitted to settle in Kamarupa as loyal subjects.

From what has been revealed by the footlight, it can be said with conviction that, like its predecessors "**Basantir Abhishek**" and "**Luit Konwar**"—"SUR-BIJOY" shall have a place of its own in our dramatic literature, and that these Juvenile Musical Dramas of Sj. Kirty Nath Sarma Bordoloi and his son Sj. Mukti Nath Sarma Bardoloi B. A., show the dawning of a new epoch in our literature, few will venture to deny. It may be recalled in this connection that Srijut Kirti Nath Sarma Bardoloi is the well-known author of the "**SUR-PARICHAYA**," an invaluable musical treatise. The veteran and budding music -artists, the father and son, deserve all encouragement from the Assamese Public

তিনদিনীয়া “অসমীয়া”—১৪ ডিচেম্বৰ, ১৯৩৪, শুক্ল বাৰ।

যোৱা ৬ ডিচেম্বৰ বৃহস্পতিবাৰে গধূলি যোৰহাট নাট্য-মন্দিৰত যোৰহাট বেজবৰুৱা হাইস্কুলৰ সৰু সৰু ছাত্ৰসকলে মিলি অসমীয়া সঙ্গীত সাহিত্যৰ অভিনয় বচক শ্ৰীযুত কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ আৰু তেখেতৰ স্নযোগা পুত্ৰ শ্ৰীযুত মুক্তিলাল শৰ্মা বৰদলৈ বি-এ দেৱৰ লিখা “সুৰ-বিজয়” নামৰ নাটিকাখনিৰ অভিনয় কৰে। নগৰৰ গণা-মাণ্ড বহুত ভদ্ৰলোক আৰু ভদ্ৰমহিলা আৰু শিক্ষা বিভাগৰ ডাটাবেষ্টৰ চাহাবো সেই অভিনয়ত উপস্থিত আছিল। পিতা-পুত্ৰ বৰদলৈদেৱৰ লেখনিৰ পৰা আগেয়ে প্ৰকাশ হোৱা “বাসন্তীৰ অভিশেষক” আৰু “কুইন্ত-কোন্সভা” নামৰ নাটিকা দুখনিয়ে অসমীয়া সঙ্গীত সাহিত্য ভঁৰালৰ জেউতি চৰাই আছে আৰু থাকিব। এই “সুৰ-বিজয়” নামৰ নাটিকাখনিয়েও অসমীয়া সঙ্গীত সাহিত্যৰ নিজস্ব-পতাকা উৰাই অসমীয়া সঙ্গীতৰ লুপ্ত প্ৰায় গোৰব অভিনয় সাজেৰে শিক্ষিত সমাজৰ মাজত ঘোষণা কৰিব পাৰিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

সেই দিনাৰ অভিনয়টি একেবাৰেই অভিনয় ধৰণৰ। বেজবৰুৱা হাইস্কুলৰ চালুকীয়া ছাত্ৰকেইটিৰ সঙ্গীত-সাহিত্যৰ সাধনা মুকলি হৈছে। অভিনেতা আৰু অভিনেত্ৰী সকলৰ ভাও-ভঙ্গি, গীত-মাত, সুৰ-সঞ্চাৰ, তাল-মান সকলো অতি মনোৰম আৰু উপাদেয় হৈছিল। ভাৰতীয় সঙ্গীতৰ ভিতৰত অসমীয়া সঙ্গীতৰ স্থান অতি উচ্চ বুলি কোৱা কথাষাৰৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণ এই নাটিকাখনিয়ে দিব পাৰিব বুলি আমি আশা কৰোঁ। মুঠতে কামৰূপী সুৰৰ বিজয় ঘোষণা এই নাটিকাখনিৰ মূল উদ্দেশ্য। লিখকদ্বয় এই বিষয়ত সফল মনোৰথ হৈছে বুলি নিঃসন্দেহে কব পাৰি।

“বাতৰি” — ৮।১২।৩৪

“সুৰ-বিজয়” অভিনয়

যোৱা ৬।১২।৩৪ তাৰিখ বৃহস্পতিবাৰে অসমীয়া থিয়েটাৰ ঘৰত বেজবৰুৱা হাইস্কুলৰ ছাত্ৰসকলে সুৰৰ ওজা ত্ৰিযুত কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ আৰু তেখেতৰ পুতেক ত্ৰিযুত মুক্তিলাল শৰ্মা বৰদলৈ বি-এ, ৰচিত “সুৰ-বিজয়” নাটিকাৰ অভিনয় কৰি মিঃ স্মলক সত্বৰ্দ্ধনা কৰে। * * * বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই এই নাটিকাত প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যৰ ৰাগ-বাগিনী, গীত-বাহু যে এটা সুকোয়া সম্পত্তি : অসমৰ পৰ্বতে ভৈয়ামে, জানে-জুৰিয়ে, হাবিয়ে-বননিয়ে যে সুৰৰ সমাবেশ ; প্ৰাচীন কামৰূপ যে গন্ধৰ্ব-কিন্নৰৰ আনন্দবিহাৰৰ দেশ : বিদেশী সুৰ পৰাজয় কৰি আমাৰ দেশৰ ৰাগ-বাগিনীয়ে যে নিজৰ ঠাই অধিকাৰ কৰি আছে : আৰু ভৈৰৱৰাগ আৰু ভৈৰৱী-বাগিনীৰ যে জন্ম হৈছিল কামৰূপীয়া সাধনাতহে ;—তাকে দেখুৱাবলৈ এই নাটিকা প্ৰণয়ন কৰা হৈছে। এই কাৰ্য্যত তেওঁ সম্পূৰ্ণ কৃতকাৰ্য্য হৈছে। + + +

সুৰ-বিজয়ৰ শ্ৰেষ্ঠ অভিনয়
অভিনেতা আৰু কৰ্মীসকল।

বাওঁফালৰ পৰা সোঁফাললৈ

প্ৰথম স্তৰ শানিত থিয় হৈছে—ঈশুভ কীৰ্ত্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ (প্ৰযোজক আৰু গল্প-অভিনয় শিল্পক), ঈশুভ দেবেন্দ্ৰনাথ বৰদলৈ, (কুলাব প্ৰযোজক আৰু অভিনয়ৰ প্ৰধান উচ্চাৰক), ঈশুভ মুক্তিলাল শৰ্মা বৰদলৈ বি. এ. (মুঠীয়া প্ৰযোজক আৰু অভিনয় শিল্পক)

অভিনেতা-বেজবৰুৱা হাই স্কুলৰ ছাত্ৰসকল

দ্বিতীয় স্তৰ শানিত থিয় হৈছে (বাওঁফালৰ পৰা) :—ঈশান কলীন্দ্ৰনাথ বৰুৱা (বুৰঞ্জ বাদক), নীৰঞ্জন দাস (তাল বাদক), শ্যামনাথ বৰুৱা (বাদ্যযন্ত্ৰ সজাবৰুৱা), আদিত্যনাথ পাঠক (বন্দো-বন্দী), অজয়নাথ হাজৰিকা (মাইক), পৰশুৰাম বৰুৱা (কণ্ঠস্বৰ), প্ৰদীপ বৰুৱা (বাওঁফালৰ পৰা) :—ঈশান বৰুৱাৰ বাজনাৰো (মেডিচিনী), কুলাবনাথ পাঠক (মাইক), বজেন্দ্ৰনাথ পুৰাণী (মাইক বৰকটকী), দেৱেন্দ্ৰ উৰাণ আৰু (মাইক) :—অজয়নাথ বৰুৱা (কণ্ঠস্বৰ)

সুবিজ্ঞান

নাটক ভাৰবীয়াসকল ।

ৰাগসকল

শৈবন্ত-নটৰাজ, বাগসম্ৰাট

শ্যাম-ভৈৰৱৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী, এটি মুখা বাগ

আমোসোহাৰী-এটি মুখা বাগ, ভৈৰৱৰ
সেনাপতি

ৰামপিনি-ভৈৰৱৰ পুত্ৰ, আন এটি
মুখা বাগ

আহিৰ-এটি মুখা কিৰব বাগ, ভৈৰৱীৰ
প্ৰধান অন্তৰ

আহৰ-আন এটি বাগ, ভৈৰৱৰ কটকটী

অৰো-একো-এটি খেলোয়া বৰো সুব

অৰো-এটি মুখীয়াল বিদেশী সুব

এমৰ ৰাগসকল-ভৈৰৱৰ অন্তৰ

কিৰব ৰাগসকল-ভৈৰৱীৰ অন্তৰ

ৰাগিনীসকল

শৈবন্তী-ৰাগিনী-সম্ৰাজ্ঞী

অমল-এটি মুখা কিৰবী ৰাগিনী,
ভৈৰৱীৰ প্ৰধান সহচৰী

দেউতী-মূৰ্তিমতী কামৰূপী দেৱ-
নৃত্যকলা

কিৰবী সকল-ভৈৰৱীৰ সহচৰী
ৰাগিনীসকল

নান্দী ।

(১)

মিষ্ট তিলককামোদ—মধামান

লোব । উপহার, মৰম সনা

আজি শুভ লগনে ।

আদৰে যাচিছে, সাদৰ বাণী,

জুনাতে হৰষ মনে ॥

মৃপ-মনা স্ববাস উঠিছে ভৰি,

তুলিছে । কুমুম-বাজি যতন কৰি,

দীপ জালি গোঁথিছে । আলোক মালা,

চোৰাঁতে তুলনেনে ॥

বন্দন-গীতি গায় মন-বিহগী,

শুৰে তালে কত কথা উঠিছে জাগি,

লোব । উপহার, আজি উদ্দিনে,

লোবাঁতে তুলি যতনে ॥ M

UNDERLINE IN COPY, UPPERCASE IN
ANY PAGE OR PICTURE.

THE HALL LIBRARY GUHATI

সুৰ-বিজয়

প্ৰথম অঙ্ক

তান এক—নাটকালৰ বননিত

[দূৰৈত সুবনীৰ আগাপ—আগাপৰ অন্তত গীত গাই গাই কিয়ৰ অহিবৰ প্ৰবেশ]

কিছৰ অহিব

(১)

দিত। অহিব—মুহু ত্ৰিতালী

(ঘোষা)

মুৰলী বজায় হে, মুৰলী বজায় ।

ভৈয়ামতে মাতে তাৰে ফুৰে বিড়িয়াই ॥

(পদ)

অবগাৰে মটনা পখী ডিঙি ভাঙি চায়,

মুৰলীৰে মাতে শুনি কিবিলি বজায় (১) K

বাগিনী-সম্ভাৰী ভৈবৰী দেবীয়ে শোণিতপুৰত বাগ-বাগিনীৰ বিলাস-মন্দিৰ
সজাট অঁতালে। সেই মন্দিৰ উদ্বোধন কৰিবলৈ আমাৰ বাগ-সম্ভাট ভৈবৰক হেনো
জনাব লাগে মট। সম্ভাটে সিকালে কামকপৰ চিত্ৰাচলত হেনো সুবৰ এটি কোঁঠ
সজোৱাত বাস্ত। সুবৰ কোঁঠ অন্ত নহলে আমাৰ সম্ভাট জানো আহিব ?

[দূৰৈত পাহাড়ী জয়ন্তীৰ আগাপ—অহিবৰ কাণপাতি শুনে]

সেয়া ভনীটি জয়ন্তীৰ মাত ! এই অসময়ত পৰ্বতৰ পৰা জয়ন্তী বননিলৈ নামি
আহিছে কিয় ? মোৰ পাগলী ভনী !—“ক্ৰণে হাসে, ক্ৰণে কান্দে, ক্ৰণে মুৰ্ছা যায়” ।
‘অলপ আঁতৰি থাকোঁচোন বাক । (আঁতৰে)

[কল্পিত জয়ন্তীৰ লয়লাস গতিৰে নাচি নাচি গীত গাই অবেশ]

কল্পিত জয়ন্তী

(৩)

পাতাডী জয়ন্তী—কাহাববা

পনতৰে খোপা ভৰি মেঘৰে থুপি,

খেলে বিজুলী তাতে ।

বৰষণ বাণে তাৰ সজল গিয়া

নাচে গাজনিৰ মাতত ॥

কালিন্দী শিলনি বেৰি মেঘৰে চাটি,

নিজৰি বাগৰি যায় নিজৰাটি,

চন্দন গছতে ধৰে ময়ূৰে চাৰি,

জ্বৰ লৈ মেঘৰে ছাঁ-তে ॥ K

[কল্পিত জয়ন্তীৰ গীতৰ অৰ্থঃ [কল্পিত জয়ন্তীৰ গীতৰ অৰ্থঃ]

অন্তিম

কু-উ-উক, ভা-আ-আ । মোৰ ভনীটিনে কোন । মোৰ ভনী জয়ন্তী নহলে
নো এনে সুললিত গীত গাত গুট বননিখন বজন্-জনা কৰব কোনে । পিছে,
ভনীটি । বাতিপুৰাটী ওলালিতি দেখোন ৷

অন্তিম

ককটটি । তোমাৰ ভনীয়েবালৈ মৰম দেখিলোতে তেও । সমাজীৰ আজ্ঞাত
চিত্ৰাচললৈ যাবাৰ আগেয়ে মোক মাত লগাব নোপোৱানে বাক ? এয়েহে ভনীয়েবালৈ
মৰম !

অন্তিম

খ নকৰিব, মোৰ লগিনী ভনীটি । খ নকৰিব । তটৈ থাক মহাবাহীৰ অস্ত্ৰ-
পুৰত বাগিনী সকলোৰে । মট থাকে বাতিৰ দেউৰিত পালি বাগবোৰৰ লগত ।

মহাৰাণীৰ যিহে দিহা !—কোনো বাগ-বাগিণীৰ অসময়ত দেখাদেখি হবৰ উপায় নাই। কালি আবেলি গোৰীয়ে মহাৰাণীৰ আজ্ঞা জনালেহি যে আজি প্ৰত্যাঘতে মই চিত্ৰা-চললৈ বাওনা হব লাগে। সেই মতেই ততাতৈয়াকৈ ওলাই আহিলোঁ। পিছে, আবেলি পৰতহে তোৰ ওলাবৰ কথা; এই অসময়তনো আহিল কেনেকৈ ?

জয়ন্তী

মহাৰাণী ভৈৰবী দেবীয়ে কিছুমান বাগিণীৰ ওপৰত ধৰা-বন্ধা নিয়ম নথটায়। মোৰ ওলোৱা সময় আবেলিহে। পিছে কেতিয়াবা ৰাতিপুৱাত ওলাব পাৰোঁ। আজি তোমাক মাত লগাবলৈহে বনিলৈ ওলাই আহিলোঁ।

অহিৰ

বৰ ভাল কৰিলি, মোৰ সাদৰী ভনীটি! বৰ ভাল কৰিলি। যাবৰ সময়ত যে তোৰ মুখখান দেখি যাবলৈ পালোঁ, বৰ সঘোষৰ কথা হল। এতিয়া মোৰ যাবৰ সময় হল। সেই দূৰৰ তিনি-মুনি বাটত মোৰ কাৰণে উদ্ভৱী বা-ৰ বথ বৈ আছে। তই অলক্ষ্যপূৰ্বলৈ যাগৈ ভনীটি, মই চাই থাকোঁ।

[গীত গাই গাহ কিৱৰী, জয়ন্তী যায়।]

জয়ন্তী

কালিন্দী শিলনি বেৰি মেঘৰে চাটি,
নিজৰি বাগৰি যায় নিজৰাটি,
চন্দন গছতে ধৰে ময়ূৰে চালি,

জুৰ লৈ মেঘৰে ছাঁ-তে।

[জয়ন্তীৰ গান।]

অহিৰ

(নৱকী যোৱা কাললৈ চাই) মোৰ পাগলী ভনীটি এ! যেনিয়ে যায় গীতে নাচে জয়-জয় ময়-ময় কৰি যায়। নহলে নো জয়ন্তী নাম কেনেকৈ হব? যাওঁ। সোৱা উদ্ভৱী বা-ই খদম্-দম্ লগাইছে। (গীত গাই গাহ যাবলৈ ধৰে)

(অহিবৰ গীত)

চাৰিপাশে ঘাটনিতে উৰি ফুৰে জিঞা,

লাস-বেশে নাচে মেলি পাখি পাতলীয়া ॥

মুৰলী বজায় হে ॥

[অহিবৰ গ্ৰহান]

প্ৰথম নাটক

তান দুই—চিত্ৰাচলত

আসোৱাৰীয়ে চাওঁত । মল লৈ পাচচাবণা কৰি ক'ব কিওঁ গাওঁ থাকে ।

আসোৱাৰী

(৪)

দিত। আসোৱাৰী—মদ্যমান

কিনো সুৰে বান্ধি গীত,

কিনো মানে গোৱা। সুললিত হে ॥ ৫ ॥

অৰু

আকাশতে মেঘে গাজে—উলৰা গম্ভীৰ।

ধৰাতে গছৰে পাতৰ মদাৰা খিৰ্-খিৰ্ হে ॥ ১ ॥

তাৰাতে সমিল কৰি নান' পখী গায়।

বায়ুৰে সোঁতত পৰি সুৰ বিয়পায়—হে ॥ ২ ॥ K.

বাগ-সম্ৰাট নটৰাজ ভৈৰৱৰ এই বিনন্দীয়া বিশাল কামৰূপ সাম্ৰাজ্য। পূবে চীন সমুদ্ৰ, পছিমে কৰতোয়া, উত্তৰে কুঞ্জগিৰি বুকত লৈ গিৰিৰাজ হিমালয়, দক্ষিণে মহাসাগৰ। এনে বাগ-সাম্ৰাজ্যৰ মনোৰম সৃষ্টি বিধতাই আৰু ক'তো কৰা নাই। ইয়াত ছয় ঋতুৱেই মৃৎ-মধুৰ; ইয়াত বসন্তৰ মজা পয়োভৰ। এই কামৰূপ সাম্ৰাজ্যৰ আকাশ-পাতাল, পৰ্বত-ভৈয়াম, নদ-নদী, নগৰ-বননি সজীৱেৰে ভৰপূৰ। বাগ-ৰাজ ভৈৰৱৰ নিখুঁত শাসনৰ তলত সমুদয় বাগ-বাগিনীয়ে নিকপিত সময়ত নিজৰ নিজৰ কাম কৰি অবিৰাম শাস্তি আৰু বিমল আনন্দত কাল কটাইছে। আমাৰ সম্ৰাটে বছৰৰ তিনিমাহ নাটকাচলত কটায়। বাকীখিনি সময় চিত্ৰাচলত বাগ-প্ৰমথসকলেৰে বাস কৰে। এতিয়া শুনিছো মহাৰাণী ভৈৰৱী দেৱীয়ে হেনো শোণিতপুৰত এটি বাগসকলৰ বিলাস মন্দিৰ সজাইছে। সেই মন্দিৰ উদ্বোধন কৰিবলৈ যদি আমাৰ সম্ৰাট যায় আৰু দয়াকৈ যদি আমাকো নিয়ে, আমিও নাটকাচলৰ কিল্পৰ-কিল্পৰী-সকলৰ অমণা নৃত্যপুৰীত আনন্দ উপভোগ কৰিবলৈ পাম।

[দুইত ৬৬ গছৰ গৰেৰে ভোৰা আলাপ]

অ'হিৰ

(কাণপাত) সেয়া, আমাৰ সম্ৰাটৰ গুৰু-গম্ভীৰ দ্বিকণ্ড অৰ! সম্ৰাট এইকালেই আহিছে; মই সঠিক হৈ পহুৰা দিব লাগিল।

[উদাহা গামত গাঁও গাঁও ভৈৰৱৰ লাচে লাচে প্ৰবেশ, দুইত মূৰাৰত সেই গীতৰ প্ৰতিধ্বনি]

ভৈৰৱ

(৫)

ভৈৰৱী—ঈপতাল

শৈল-শিখৰ মাজে তৰুণ তৰুণ বাজে,

বেণু-বীণা সমলয়ে বাগিনী বাজে।

সুৰ-ধ্বনি পৰশিত দিগন্তৰ মুখৰিত,

সুবিমল মনোহৰ মূৰ্তি সাজে ॥

কঠ বিকশি উঠে সু-তান সুৰ-নাদে,
 অপকণ আবেগে মন বিবাজে ;
 সূতাম দৰ্শন বাগ-বাগিনীগণ
 বিহবে কামকণ মাজে ॥ M

(আসোৱাবীয়ে সময়ৰে ভৈৰৱক ওলগনি জনাই থিয় হয়)

ভৈৰৱ

আসোৱাবী, তুমি চকু ফুৰি কেতিয়া আহিলে ? ৰাজ্যৰ বা-বাতৰি কি ?

আসোৱাবী

প্ৰহু ! আপোনাৰ বিশাল সাম্ৰাজ্যৰ চাৰি দাঁতি আৰু ভিতৰ প্ৰদেশৰো প্ৰায় এটাইখিনি ঠাই চাই এগাভ্ৰমান পৰৰ আগেয়ে এইখিনি পাই প্ৰভুৰ আদেশলৈ বাট চাই আছোঁহি। ৰাজ্যৰ সকলো দিশ শান্তিময়। ঋতু, সময় অনুযায়ী সকলো বাগ-বাগিনীয়ে নিজৰ কৰ্ত্তব্য কৰি পৰম শান্তি আৰু আনন্দেৰে কাল নিয়াইছে।

ভৈৰৱ

বিদেশৰ বাতৰি কিবা পাঠছানে ? আৰু বেলি কাশ্মীৰ, গুৰ্জৰৰ পৰা যি কেজন দূত আহিছিল, তেওঁবিলাকৰ অভিপ্ৰায় বৰ ভাল যেন নেলাগিল। শ্ৰীতি-সম্ভাষণ জনোৱাৰ ছলেৰে তেওঁলোকে মোৰ কামকণ সাম্ৰাজ্যৰ বাগ-বাগিনীবিলাকৰ ৰেহ-কণ চাবলৈ আহিছিল যেন হৈ লাগে। সেইবাবেহে তেওঁবিলাকক আগ বঢ়োৱাৰ ছলেৰে আমাৰ ৰাজ্যৰ সীমাৰ বাহিৰ কৈ থৈ আহিবলৈ তোমাক কৈছিলোঁ।

আসোৱাবী

প্ৰভুৰ আদেশ মতে দাসে বাগ-সেনা জন দিয়েকক লগত লৈ সেই বিদেশী কটকীসকলৰ গাব ছাঁৰ দৰে লাগি গৈ তেওঁলোকক কৰতোয়াৰ সিপাৰ কৈ থৈ আহিলোঁ। তেওঁবিলাক হেনো এতিয়াও নিজৰ নিজৰ দেশলৈ উভতি যোবা নাই। আমাৰ সীমান্তৰ পৰা অলপ দূৰৈত কলিঙ্গ প্ৰদেশতে আছে গৈ। তেওঁবিলাকৰ

গতি-বিধি চাবলৈ মন্ত্ৰী শ্ৰাম কোৱঁবৰ নিৰ্দেশমতে জন দিয়েক ব'বাগী কটকী বাগকো
ভেশছনকৈ কলিঙ্গলৈ পঠোৱা হৈছে। সিহঁত এতিয়াও উভতি অহা নাই।

১০০০

শ্ৰাম কোৱঁবৰ মোৰ উপযুক্ত মন্ত্ৰী। তেওঁৰ বুদ্ধি মন্ত্ৰণা আৰু দক্ষতাত নিৰ্ভৰ
কাৰি মই নাটকাচলত থকা দিন কেইটা নিকছেগে কটাব পাৰোঁ।

(দুবেহ জংলা আহিবৰ আগলৈ) সেয়া কোনোবা নাটকাচলৰ কিয়বৰ মাত যেন শুনো।
সম্ভাষ্কাৰ কোনোবা দূত হৈ আহিব পাৰ।

[গীত গাই গাই কিয়বৰ আহিবৰ প্ৰবেশ]

আহিব

(৬)

শুকনাবায়ণী আহিব—ত্ৰিপটু

পৰ্বতৰ জুৰ পানী ভৈয়ামত কোনে আনি
বোৱালে জিব্ জিব্ জিব্ জিব্ কৈ।

শুব-মৌ সবগৰে নিজৰি জুৰি পাবে
আল ফুল্ আল্ ফুল্ আল্ ফুল্ কৈ ॥

থাই মৌ মৌ-পিয়া

মাতে মাত অমিয়া,

মৌ-মাথি গীত জোৰে গুণ্ গুণ্ কৈ ;

ধৰণী সূৰে ভৰা,

পাতিকাণ জুৰ কৰা,

থমকি বৈ বৈ থমকি বৈ ॥ K

[গীতৰ অন্তত আহিবে ভৈয়ামক গুলগনি জনাৰ]

১০০০

আহিব ! কি বাতৰি লৈ মহাদেৱী ভৈববীৰ পুৰীৰ পৰা আহিছাঁ ?

অহিব

সম্ভাট! প্রভু! বাগিণী-সম্ভাজীয়ে প্রভুক নিবেদন জনাইছে যে প্রভুৰ নিৰ্দেশ মতে শোণিতপুৰত বাগ-মন্দিৰৰ নিৰ্মাণ কাৰ্য্য সমাপতি হল। প্রভু গলেই মন্দিৰ উদ্বোধন কৰা হব। সম্ভাজীয়ে কিম্ব-কিম্বী বাগ-বাগিণী সকলেৰে নাটকাচলৰ পৰা আহি শোণিতপুৰত প্রভুলৈ অপেক্ষা কৰি আছে।

ভৈৰৱ

অহিব, তুমি ইয়াত ক্ষম্ভুক জিৰাই শতাই শোণিতপুৰলৈ গৈ মহাদেবীক জনোৱাঁ গৈ যে আমি কালিলৈ শৃঙ্গগৰিত থাকিম গৈ, পৰশুটলৈ শোণিতপুৰ পামগৈ।

আসোৱাবী, তুমিও যোৱাঁ: শ্ৰাম কোৱঁৰক ক'বা যে তোমাৰ নেতৃত্বত জনদিয়েক বচা-বচা প্ৰথম বাগ আমাৰ লগত দিয়ক। লাগতিয়াল সুৰ-সম্ভাৰ লৈ তুমিও সাজু হৈ থাকিবাঁ।

[আসোৱাবীয়ে ওলগনি জনাই একালে যায়, ভৈৰৱ আনফালে যায়]

অহিব

বহুদিনৰ মূৰত এটি চিত্ৰাচললৈ আহিছোঁ। এটি বমাপুৰী চাউ নগলে মোৰ এটি যাত্ৰাটি সফল নহব। এবাৰ পুৰীখন পাক এট মাৰি চাউ শোণিতপুৰলৈ যাওঁগৈ।

(গীত ধৰে)

খাতি মো মো-পিয়া,
মাতৈ মাত অমিয়া,
মো-মাগি গীত জোৱে গুণ্ গুণ্ কৈ,
ধৰণী সুৰে ভৰা,
পাতি কাণ জুৰ কৰা,
থমকি বৈ বৈ থমকি বৈ ॥

[প্ৰহাৰ]

প্ৰথম অঙ্কৰ

তান তিনি—শোণিতপুৰৰ মহাভৈৰৱী মন্দিৰৰ মণিকূট

[গীত পাই পাই ভৈৰৱী দেৱীৰ প্ৰবেশ]

ভৈৰৱী

(৭)

ভৈৰৱী—কাঁপতাল

ঠাতে উষা পূবাকাশে মৰণী জাগিছে ধীৰে।

শূন্যস্থান তকুৰাঙি নিশাৰ তুয়াৰ-নীৰে ॥

সজাগ বাগ-বাগিনী,

তালে শুবময় ধ্বনি,

জাগৰিও সমীৰণে খেলিছে তটিনী-তীৰে ॥ M

[গীতৰ অন্তত ভৈৰৱী আনন্দত গতে]

নতুন কৈ সজা বাগ-মন্দিৰৰ উদ্বোধন উৎসৱ সমাধা কৰিবলৈ বাগ-সম্ৰাট এই শোণিতপুৰলৈ আহিব। উৎসৱ উপলক্ষে বাগিনীসকলৰ নিকৰ্ণিত সময় টিলাই দিয়া হৈছে। (বিঃদ্রষ্ট) বাগিনীসকল ! উৎসৱৰ আয়োজন কৰিবৰ হল,—আহাঁহঁক।

[জয়ন্তী আৰু কিম্বৰী বাগিনীসকলৰ নৃত্য-গীতৰে প্ৰবেশ]

কিম্বৰী বাগিনীসকল

(৮)

কামৰূপী ভাটিয়ালী—কাণালী

মুখত ফুটে গান,

সূৰে তালে ধৰে যে উজান।

সূৰে তালে ধৰে যে উজান—উজান,

বঙক থমকি সুৰীয়া কাণ ॥

বাছি বাছি সুৰ গাঁথি,
সুৰ চাকি ধৰোঁ। পাতি,
বহণ সনা সুৰত ধৰোঁ,
নতুন সুৰত তান—তান,
বঙক থমকি সুবীয়া কাণ ॥ M.

[গীতৰ অন্তত কিয়বী বাগিনীসকলে তৈববীদেবীক ওলগনি জনাই থিয় হয়]

তৈববী

বাগিনীসকল ! বাগ-মন্দিৰৰ নিৰ্মাণ কাজ সমাপতি হল। বাগ-সম্ৰাটক এই বাতৰি দিবলৈ কিয়ব বাগ অতিবক চিত্ৰাচললৈ পঠোৱা হৈছিল। আজি তেওঁৰ উভতি আঁঠি এটখিনি পাবৰ কথা। বাগ-সম্ৰাটৰ আদৰ-সম্বৰ্দ্ধনাৰ সকলো সম্ভাৱ যুগুত হৈছেনে ?

জগজ্জলী

মতাৰাণী ! সকলো সম্ভাৱ যুগুত কৰা হৈছে। পুৰী আৰু মন্দিৰ য'ত যেনেকৈ লাগে, বিধে বিধে সজোৱাও হৈছে।

তৈববী

বৰ ভাল কথা। বাগ-সম্ৰাট নটৰাজে এই পূজা-সম্বৰ্দ্ধনাত সম্ভাৱ পালে সকলো গোবৰ হোমালোকৰ তে।

[পুৰেত কিয়ব অহিবৰ গীত—“সুবলী বজাৰ হে.. ”]

জগজ্জলী

সম্ৰাজ্ঞী ! সোৱা, অহিব ককাটটি পালেহিয়েই।

[অহিবৰ ওপেন আৰু তৈববীক ওলগনি]

তৈববী

অহিব ! কি বাতৰি আনিছ' ?

অহিব

মহাদেৱী, আপোনাৰ আহ্বান পাঠি নটৰাজ বাগ-সম্ৰাটে কালি প্ৰমথ বাগ-

সকলেবে যাত্রা কবি আহি বাটতে শৃঙ্গগিৰিত জিৰাইছে। মই আগ-জাননী দিবলৈ নিচেই দোকমোকালিতে লৰি আহিছোঁ।

শৈবন্তী

অহিৰ, তোমাক ধন্যবাদ! তুমি জিৰাই-শঁতাটো বাগ-পুৰীৰ দেউৰিত কিয়ন বাগসকলেৰে সাজু হৈ থাকোঁগৈ। (কিয়ন অহিৰে শৈবন্তীক প্ৰণাম কৰি গুচি যায়)। বাগিনীসকল!

আহাঁ, আমি আগবাঢ়ি শৃঙ্গগিৰিৰ পৰা নটবাজক আদৰি আনোঁগৈ।

[শৈবন্তীক আগত লৈ কিয়ন বাগিনীসকল শাৰীশাতি খয় হয়। শৈবন্তীয়ে গীত লগাই গিয়ে, বাগিনীসকলে গায়]

(২)

আদৰণী গীত—মুহু ত্ৰিতালী

(জয়ন্তীৰ ববাহী গীতৰ প্ৰব)

বাগৰে বথতে উঠি, আহাঁ শুব-বাজ,

মেলি দিয়া নাটেৰে ছুৱাৰ।

আনা শুব অমৰণ, দিয়া মান অভগন,

ভৰি য'ক উছৰে পাব ॥ ক্র ॥

পদ

কুলেৰে সজোৱা শৰাই কদমে কাঞ্চনে,

ধূপ-দীপে কৰোঁ নিবেদন।

ভোগজৰা ভৰা জল, আমৰ ডালি স্তম্ভল

উপহাৰে কৰোঁ নিবেদন ॥ K.

[সকলোৰে প্ৰস্থান]

এতিয়া মই “মহা ভৈৰৱ” মন্দিৰৰ ছুৱাৰ মুকলি কৰি দিলোঁ। বাগ-বাগিনী সকল, তোমালোকে মন্দিৰৰ ভিতৰত নিজৰ নিজৰ ঠাই লৈ উদ্বোধন উৎসৱত প্ৰাণ ঢালি আনন্দ কৰা গৈছে। (পুনৰায় ভয়জনী, দণ্টী-শঙ্খধ্বনি আৰু টকলি)

[ভৈৰৱে মন্দিৰৰ ছুৱাৰ ছোৱা মাতেই পট পৰিবৰ্ত্তন হৈ মন্দিৰৰ অভ্যন্তৰ ওলায়]

পট পৰিবৰ্ত্তন—মন্দিৰৰ অভ্যন্তৰ

[ভৈৰৱ সিংহাসনত বহে, ভৈৰৱীয়ে ওচৰতে আঁহ এখনে আসনত বহে। একালে কিন্নৰী বাগিনীসকল আঠ লৈ বহে; আনফালে কিন্নৰ আৰু প্ৰথম বাগসকল বীৰাসনত বহে]।

ভৈৰৱ

সম্ৰাজ্ঞী! উদ্বোধনৰ কাম শেষ হল। এতিয়া মহোৎসৱৰ নৃত্য-গীত কৰিবলৈ কিন্নৰী বাগিনীসকলক অনুৰোধ কৰা হওক।

ভৈৰৱী

কিন্ৰবীসকল! প্ৰভুৰ আদেশ মতে তোমালোকে এই মহৎ অনুষ্ঠানৰ উপযোগী নৃত্য-গীত কৰাটক।

কিন্ৰবী বাগিনী সকল

(১১)

মিশ্ৰ ভাটিয়ালা—কাৱালী

উঠে মোহন বাদন বাজি।

কল কণ্ঠ ভৰি উঠে গীতিধাৰা আজি ॥

সপোনৰ ছায়াময়ী সুৰবাহিনী—

কপময়ী ছবি আজি যতেক বাগিনী,

যায় সুৰ-তৰঙ্গে ভাহি,

বিবিধ ছন্দে আজি ॥ M.

ভৈৰৱ

দেৱী, বাগিনী-সম্ৰাজ্ঞী! কিন্ৰবী বাগিনীসকলৰ বীণা-বিনিমিত গীতৰ সুৰত আজি

অতুৰাজ বসন্তৰ শোভা-সন্তাৰ শোণিতপুৰত আৱিৰ্ভাব। সেই বসন্ত এই পুৰীত চিন্হায়ী হওক। (বাগিনীসকলে আৰু ভৈৰৱীয়ে ভৈৰৱক ওলগনি দিয়ে)। বাগিনীসকল! অকুৰন্ত সুব-সৌন্দৰ্য্যৰ আৰু একেৰিমান আমাক উপভোগ কৰিবলৈ দিয়াইক।

(কিয়বীসকলৰ পুনৰায় মৃত্যু-স্মৃতি)

সঙ্গীত উঠে কত ৰূপ-বসে,

সুবাসিত গন্ধে, মধুৰ পৰশে,

গীতি-তান-লয়-তালে-মানে,

নিৰাদিত্য ধৰণী আজি ॥ M

ভৈৰৱ

উত্তম, অতি উত্তম। (দৃষ্টব্য ৪৩৪ৰ আগলৈ আৰু গীত—“দুৰ্গণেৰে বাঃ”) সেয়া আমাৰ মাত্ৰৰ কটকটীৰ মাত নহয় নে? তেওঁক বিদেশৰ বাগ-বাগিনীবিলাকৰ বুজ-বাহৰি লবলৈ পঠাইছিলোঁ। কিবা বিশেষ বাতৰি আনিব পায়।

[মাত্ৰৰ গীত গাই গাই প্ৰবেশ]

মাত্ৰৰ গীত

(১২)

মাত্ৰৰ মিশ্ৰ—কাহাৰৰ।

দুৰ্গণেৰে বাগ, দুৰ্গণেৰে জাত,

সমদলে সাজি আহে বেৰি, এ আহে বেৰি!

আপোনাৰ বাগতে, আপুনি ভৰপূৰ,

দুৰ্গণৰ কথাৰে পাছৰি, এ আহে বেৰি ॥

সুৰৰ চুপছি মেলি সুৰবোৰ আহে বেৰি

মৌ কোঁচ সুৰেৰে বিচাৰি;

সমাজিক ভাগি যায়, গীত-মাতে ভৰি যায়,

সুৰ-মৌ পৰিছে বাগৰি ॥ K

[গীতৰ অন্তত মাত্ৰে ভৈৰৱক ওলগনি জনায়]

টোভৰৰ

কটকী মানুহ ! বিদেশৰ কি বাতৰি আনিছাঁ ? দূৰণিৰ বাগবোৰ সমদলে সাজি
অহাৰ কি গীত গালাঁ, কোৱাঁচোন !

মানুহৰ

(বাত ভাৱে) প্রভু ! কথা বিষম ! প্রভুৰ আজ্ঞামতে এই দাসে জনদিয়েক
প্ৰমথ-বাগেৰে সৈতে কলিক্ত সোমালোঁগৈ। তাৰ বেহ-কপ চাই বুজিলোঁ যে আমাৰ
এই বিনন্দীয়া শুব-সাম্ৰাজ্যৰ ওপৰত কেতবোৰ বিদেশী শুবৰ বৰ লোভ। বহুনায়ে
কাশ্মীৰ, গুজৰ, মদ্ৰ, কলিক্ত, বৃন্দাবন, হস্তিনাপুৰৰ এটা সম্মিলিত বাহিনীয়ে কৰতোয়া
সীমান্তৰ সিপাৰে ছাউনি পাতিছেহি আৰু কামকপৰ বাগ-বাহিনীক যুঁজলৈ আহ্বান
কৰিছে। আমাৰ সীমান্ত-বখীয়া বাগসেনায়ে কোঁঠ পাতি শত্ৰুৰ সমুখত থিয়
হৈছেগৈ। এই বাতৰি পাতি মহামন্ত্ৰী শ্ৰীম কাৰ্বৰে প্রভুৰ আজ্ঞা লবলৈ এই
দাসক পঠাইছে।

টোভৰৰ

কি ! বিদেশী বাগে মোৰ অজ্ঞেয় বাগ-বাহিনী জয় কৰিবলৈ সাজ কৰে।
মানুহ ! কোন কোন বিদেশী সেনাপতিয়ে শুব-বাহিনী লৈ মোৰ সীমান্তত ভৰি
দিছেহি কব পাৰাঁ নে ?

মানুহৰ

প্রভু ! বন্দীঠতে বিশেষ বৃদ্ধ লৈ জানিব পাৰিছোঁ যে বাগ-সেনাপতি সিদ্ধৰ
অধীনত গুজৰৰ শুব-সেনা, কাশ্মীৰৰ মুখ্য বাগ ভূপালৰ অধীনত কাশ্মীৰৰ শুব-
বোৰ : মল্লাৰ, কলাগ, কেদাৰ, গান্ধাৰ, ললিত আদি সেনাপতিসকলৰ অধীনত
নানা দেশৰ শুব-সৈন্যবোৰ আহিছে।

টোভৰৰ

সহ্যাদ ! প্রভু ! বাগ-সাম্ৰাজ্যৰ এই আসন্ন বিপদত প্রভুৰ আজ্ঞা হলে কিয়ন
বাগ-বাগিনীৰ এটা বাহিনী লৈ মই শত্ৰুৰ বিৰুদ্ধে বণ-সাহা কৰিব পাৰোঁ।

শৈবত

দেৱী ! কোনো চিন্তা নাই। মোৰ কামকৰণ প্ৰথম ৰাগ কেজনমানেই হেলাৰঙে ত্ৰিলোকৰ ৰাগ-বাগিনী জয় কৰি আহিব পাৰে। আগৰ দৰেই দেৱীৰ কিল্লব-কিল্লবী ৰাগ-বাগিনীসকলে নিজৰ নিজৰ নিকপিত সময়ৰ কাম কৰি আনন্দ উৎসৱ চলাই থাকক। (আসোৱাৰীলৈ গাই, সেনাপতি আসোৱাৰী ! তুমি নিজে এই যুদ্ধৰ পৰিচালনা কৰিবা। মন্ত্ৰী শ্ৰামক কৰ্ব। আমাৰ দাঁতি-কাষৰীয়া বৰো, জয়ন্তা, মণিপূৰ, ব্ৰহ্ম, শ্ৰাম, আনাম আদি কৰতলীয়া ৰাগ-ৰাজ সকললৈ কটকী পাচক। তেওঁলোকে এই বণৰ সম্ভাৰ আৰু তেওঁলোকৰ এটি ৰাগৰ ফোঁজো যুক্ত ৰাখক; আৱশ্যক হলে আমাক যোগাব। (বাহক) মাজৰ, তুমিও আসোৱাৰীৰ লগত যোৱা।

[আসোৱাৰী আৰু মাজৰে শৈবতক ওলগনি জনাই প্ৰস্থান কৰে]

শৈবত

বাগিনী সমাজী আৰু ৰাগ-বাগিনী সকল ! তোমালোকে মই উভতি নাই। মানে ৰাগৰ উৎসৱ চলাই থাক। মই তুৰন্ত বিদেশী সুৰবোৰক বন্দীকৈ আনি খেলে খেলে ভগাই দিমহি। মোৰ দুৰ্জয় ৰাগ-সেনাৰ আগত বিদেশী সুৰে সবহ পৰ তন্ত্ৰিব নোহাবিব ! দেৱী ! মই এতিয়া বিদায় লৈছোঁ।

[শৈবত আসনৰ পৰা উঠে। শৈবতী আৰু ৰাগ-বাগিনী সকলে ওলগনি জনায়]

পটক্ষেপণ

[প্ৰথম ৰাষ্ট্ৰাৰৰ লক্ষ্য]

দ্বিতীয় অঙ্ক

তান এক—কবতোয়াৰ পাবত

[সুবলী, ভাল, সুবস, খড়গী, বাম কবতাল কাহি বাস্ত-ময় বজাই গীত পাই কামৰূপী বাগ-সেনা সকলৰ অবেশ]

বাগ-সেনাসকল

(১৩)

নাট বৰাবী—ছেপ্কা

চাপৰি বজাই যাওঁ তালে ছেয়ে।

গাই যাওঁ গীত-মাত জয় বয়ে ॥৩॥

সিঁচৰি পৰিব সুৰ বসুন্ধৰী।

যাউতিযুগীয়া হৈ থাকিব ভবি ॥১॥

আউলি-বাউলি সুৰ জেঁট ডালি দিওঁ।

গীতৰ জালত বান্ধি সুৰবোৰ নিওঁ ॥২॥ M.

[আসোৱাৰীৰ দ্বাৰা ভাৱে অবেশ]

আসোৱাৰী

বাগ-সেনাসকল ! সৃষ্টিকৰ্ত্তাৰ বিনন্দীয়া সৃষ্টি এই কামৰূপ সাম্ৰাজ্য। বাগসম্ৰাট ভৈৰৱ আৰু বাগিনী সম্ৰাজ্ঞী ভৈৰৱী দেৱীৰ শাসনৰ তলত এই বাগ-ৰাজ্য চিৰকালৈ আনন্দময়, সজ্জীতময় ! তোমালোক বাগসকল আৰু বাগিনীসকলৰ গোবৰ মলিন কৰিয়লৈ এমুঠি বিদেশী সুৰে কবতোয়াৰ সিপাৰে ছাউনি পাতি আমাক যুঁজলৈ আহ্বান কৰিছে। বাগ-ৰাজ ভৈৰৱৰ আদেশ—আমি বাগসকলে আমাৰ অদ্ভুত সুৰ-কোশলেৰে বিদেশী সুৰবোৰক বন্দী কৰি আনিব লাগে। আৰু মনত ৰাখিব পাঁচক যে বিদেশী সুৰবোৰক আল ফুলকৈ ধৰি বাগ সম্ৰাটৰ ওচৰলৈ নিব লাগিব—পৰম কাকণিক ভৈৰৱৰাজৰ এয়ে আজ্ঞা। আমাৰ সুৰ অমৰ হওক ! কামৰূপ ৰাজ্য

চিবকাল সঙ্গীতময় হৈ থাকুক ! নটরাজ বাগ-সম্রাটের জয় হওক ! (সেনাসকলব উচ্চৈঃস্বাণী—“জয় নটরাজ-তৈবহব জয়,” “জয় বাগ-সম্রাটের জয় ।”)

এতিয়া আই, আমি নটরাজের জয় গীত গাই গাই যুঁজলৈ আগ বাঢ়ে । ইক ।

বাগ-সেনাসকল

ধৰি আনো যত সুৰ আলমুকৈ ।

গীতে বাগে মানে গাওঁ জয়, জয়, জয় ॥ ৩ ॥

চাপৰি বজাই যাওঁ ॥ M

[গীত গাই তালে তালে খোজ দি সৰলোৰে গ্ৰহান]

দ্বিতীয় অঙ্ক—

তান দুই—কৰতোয়াৰ পাৰব বনপথ

[হাঁহি হাঁহি বৰো-কোঁৱৰ এবেশ আক গীত]

বটৰো-কোঁ

(লাত লগাওঁ) হি:-হি:-হি:-হি:-হি: !

হা:-হা:-হা:-হা:-হা: !

নাই দেখা ও নাই দেখা,

নাই শুনা ও নাই শুনা,

হি:-হি:-হি:-হি:-হি:

হা:-হা:-হা:-হা:-হা: !

[লয়লাস গভিয়ে বেউধনীৰ এৱেশ]

দেউধনী ।

(জাতি লগাই) হাঁহিতে বাগবি পৰনো কিয় তই ? পৰনো কিয় তই ?

হাঁহিতে বাগবি পৰ ?

কিনো কথা আগে ক' ভাঙি পাতি, ক' ভাঙি পাতি,

তাৰ পাছে হাঁহিবি হেৰ ।

বহু-বহু ।

(জাতি লগাই) দেউধনী বাইদেউ, দেউধনী বাইদেউ !

দেউধনী বাইদেউনে কোন !

ক'ত বাক দেখিছা, ক'ত বাক শুনিছা

—এনে বোৰ কথা কোৱাচোন !

(ঠায়ে) হো: হো: হো: হো: ।

দেউধনী

(জাতি লগাই) হাঁহি থাক, হাঁহি থাক, অকলৈ বহি গৈ, অকলৈ বহি গৈ ।

হাঁহি তোৰ গুৰ নাইকিয়া ।

আজৰিকৈ নাই গৈ, আছে মাঠে নাচ, আজি আছে মাঠে নাচ

সেয়ে কৰে ততাতৈয়া ॥

বহু-বহু

শুন বাক কও শুন । এই—বিদেশৰ পৰা কেতখিনি সুৰ আতি আমাৰ দাঁতি-
 ছাৰাৰ কাষত বৰ গগুণ মাৰি আমাৰ সৰ্গদেউ মহাবাজক যুঁজলৈ মাতিছিল । পিছে
 আজি নিশা আমাৰ বৰ সেনাপতি আসোৱাবীয়ে কামৰূপ বাগ-সেনাৰ অকণমানি কোঁজ
 এটাৰে হেলা-বঙ্গে সিহঁতক হকুৱাই ডৈবৰ মহাবাজৰ চিত্ৰাচল ৰাজপুৰীলৈ ধৰি লৈ গৈছে ।

দেউধনী

উ ! বিদেশী সুৰবোৰক বন্দী কৰি আমাৰ বাগসকলে ধৰি নিছে...

(জাত লগাই) সেয়ে ইমান হাঁহি তোব
সেয়ে ইমান হাঁহি ?

অটো-অটো

(জাত লগাই হাঁহি) হি হি হি, হি হি হি—হি হি হি, হি হি হি
হি হি হি, হি হি হি, হি ই ইক্ ।
ও হাঁহিবে কথাবে ওচৰে চপা নাই,
ব-চোন ব-চোন ব ।

দেউতেশ্বৰী

(জাত লগাই) ধেমালিলৈ মোৰ ববলৈ কে নাই এ
কল্প যদি হেৰ ক ॥

অটো-অটো

(হাঁহি জাত লগাই) হি-হি-হি, হি-হি-হি—ব-ব-ব-ব ॥

দেউতেশ্বৰী

(জাত লগাই) এই খিনিতে বলোঁ হেৰ ক-ক-ক ॥

অটো-অটো

শুন-তেনে কাণপাতি শুন । —এই বাম-বামৰ যুঁজ, দেউ-দানৱৰ যুঁজ, কুক-
পাণ্ডৱৰ যুঁজ, এইবোৰ যুঁজৰ কথা শুনিছ নহয় ! এই যুঁজ সেই যুঁজ নহয় ।
এই যুঁজ বাগ-স্বৰ যুঁজ । সিফালৰ স্বৰবোৰে অস্ত্র জোকাৰি থাকোঁতেই আমাৰ
বাগবোৰে বিদেশী বাগবোৰক মালিতা ডোল মাৰি লোপাকে বান্ধি পেলালে । ক'ব
দপ্-দপনি কলৈ গল ? এতিয়া আমাৰ বাগলেনাই বিদেশী স্বৰবোৰক মালিতা
ডোলেৰে বান্ধি চিত্ৰাচললৈ টানি নিছে ।

দেউতেশ্বৰী

আগ-গুৰি নাই তোৰ খৰা-মুৰা কথা !
যুঁজত আমাৰ অস্ত্রনো কি ? বিদেশী অস্ত্রনো কি ?

কবো-কো

(মাত লগাট)

বিদেশী অস্ত্রৰ হুটা নাম,

মুখতে নোলায় কেনেকৈ গাম ?

এই কিবা বোলেনে-ছ-ছ-ছ, ছবদ—গুণ্-গুণ্-গুণ্

আকৌ কিবা বোলেনে পাখোৱাজ নে কাখোৱাজ—গুন্ গুন্ তাক ধুন্।

আক মুখত নোলায় তেৰ।

দেউজনী

বাক, বিদেশী অস্ত্রৰ নাম আক কব নেলাগে। আমাৰ ফালৰ নো কি কি অস্ত্র ?

কবো-কো

হে: হে: হে:— আমাৰ ফালৰ ? আমাৰ ফালৰ অস্ত্রবোৰ কণ্ট গুন্;

বাঁহী, মূৰলী, পিপলি, কালি,

চেৰেগুা, দোভোৰা, বীণ, টোকাৰি,

বাম-কবতাল আক খঞ্জৰী ॥

ডবা, নাগাৰা, যুদ, তাল,

অগণন অস্ত্র বজায় ভাল,

বিদেশী শুৰ কৰে পয়মাল ॥

দেউজনী

(স্মৃতিত হৈ) আচৰিত যুঁজ! পিছে, বিদেশীবাগৰ লগত বাগিনীও আঁচিছিল
নহয় ? সিহঁতনো গল কলে ?

কবো-কো

কায়াৰ লগত ছাঁয়া। বাগবোৰৰ লগে লগে সিহঁতকো চিত্ৰাচললৈ নিছে।
পিছে সিহঁতক বৰ আল-ফুলকৈ দোলাত তুলি নিছে দেই। সিহঁত বতাহতে
পমি যোৱা। আমাৰ দেশৰ বতাহ-পানীত সিহঁত জাহ মাৰলৈ যেন হে পাইছে।
ছি: ছি: ছি:।

দেউখানী

যাওঁ— মাইৰ নাচৰ বেলি উকলিব লগা হল ।

বহৰা

হেৰ বাইটি ! দহোকুৰি চোঁতে খৰ মাৰি তোৰ ছাঁয়া-ডকৰ নাচোনটো দি যা ।

দেউখানী

তোৰ মালটী গীতটো ধৰ । মই পাক এটা দি যাওঁ বাক ।

[বহো কোৱে চাপৰি বজাট গীত গায়, দেউখানীয়ে তালে তালে নানাভাৱে নাচোন দিয়ে]

(১৪)

বহো-কো—দাদৰা

এ, গীতৰ ধেনু, বাগৰ কাঁড়, তাল মানৰ গুণ,

সুৰৰে বথত সাজি কাচি উঠে সুৰ চিকুণ—

ঐ উঠে সুৰ চিকুণ, উঠে সুৰ চিকুণ--

সুৰৰ বথত সাজি কাচি উঠে সুৰ-চিকুণ ॥ ১ ॥

গীতৰ জালৰ চাটি মাৰি সুৰবোৰক ধৰি ।

বাগ মালিতাৰ বান্ধোন বান্ধে অধিৰ-অধিৰ কৰি ;

ঐ অধিৰ-অধিৰ কৰি । ১ ।

মোহ লগায় বীণৰ মাতে মৰম লগায় কালি ।

সুৰবোৰে বিস্মৰ হৈ লৰে হালি জালি ।

ঐ লৰে হালি জালি । ২ ।

এ, তাল পাঠৰি বেতাল হৈ ধৰে সুৰ ককণ,

আলম্বল ঠেঙ এৰি পিছে সাজ নতুন,

ঐ পিছে সাজ নতুন ॥ ৩ ॥ M

[একালে দেউখানীয়ে বাচি বাচি ৩টি বায়, আন ফালে গীত গাই গাই বহো-কোৰ অহান]

দ্বিতীয় অঙ্ক

তান, জেহ সঞ্চাবী—চিত্ৰাচলৰ উমানন্দত ভৈৰৱৰ ৰাজসভাত

[সিংহলনত ভৈৰৱ, পাছকালে সোঁহাতে, ৰাগ এজনে বিটি থাকে, বাওঁহাতে বাগিনী এগৰাকীয়ে চোতৰ লবাই থাকে। সন্ধ্যাৰ দুয়োফালে এমথ ৰাগ সকল বীহাসনত বহিছে— গীত গাই গাই জাম ৰাগৰ অবেশ]

শ্ৰাম

(১৫)

মিঞা শ্ৰাম—ত্ৰিপটু

জয়তু সঙ্গীত ! মন বিনোদিত,

প্ৰাণ হৰষিত কৰা হে।

সুৰ নিকপম বাগী মনোৰম,

নানা তাল-মান-ভৰা হে ॥

উঠে গীতৰঙ্গ, বাজে যে যুদ্ধ,

নাচে অঙ্গ নানা ভঞ্জে হে।

গগন পুৰিত বিজয় সঙ্গীত,

মোহন সুৰ-ভৰজে হে ॥ M

[গীতৰ অন্তত জামে ভৈৰৱক ওলগনি জনাই সিংহাসনৰ সোঁ-ফালে থিত হব]

ভৈৰৱ

মহামন্ত্রী শ্ৰাম ! যুদ্ধ কিবা বাতৰি পাইছাঁ নে ? কালি দিনৰ আগপৰতে আমাৰ সেনাপতিক মাটকাচলৰ পৰাই আমাৰ ৰাগ-সেনা পৰিচালনা কৰিবলৈ কৰতোয়াৰ পাৰলৈ পঠোৱা হল। আমিও তাৰ পিছতে এই থিনি পাৰলোঁহি। সেনাপতি ইমানপৰে পাবহি লাগিছিল। বিলম্ব হোৱাৰ কাৰণ বুজিব পৰা নাই।

শ্ৰীমত

প্ৰভু ! এই সম্পৰ্কে উদ্ভিগ্ৰ হবৰ কোনো কাৰণ নাই। আমাৰ কামৰূপৰ বাগ-বাগিনী বিশ্ব-বিজয়ী। মোৰ মনেৰে বিজয়ধ্বজা উড়াই, বিজয় সঙ্গীত গাই অলপতে আমাৰ বাগ-বাগিনী পায়হি হে লাগে। কামৰূপৰ বাগক যুদ্ধলৈ আহ্বান কৰা স্পৰ্দ্ধাৰ কাৰণে বিদেশী শুবৰ কি শাস্তি হব পাৰে, তাকেহে মই চিন্তা কৰিছোঁ।

[দুৰৈত বামগিৰিৰ আলাপ আৰু গীত—“পূৰ্ণা নিনাই জোনৰ ধেমুত তৰাৰ লগাই কাঁড়”]

শ্ৰীমত

প্ৰভু নটৰাজ ! শুনক ! আমাৰ আনন্দময় বিজয়-বাগিনীৰ চো বামগিৰিৰ আলাপত লুইতৰ ওপৰেদি তাতি আহিছে।

একজন প্ৰহৰ

সম্ৰাট । সৌদা, বামগিৰি কোৱাৰে গীত গাই গাই সিহঁতৰ পাঠিছোঁহ।

[গীত গাই গাই বামগিৰিৰ কণ্ঠ—ভৈৰৱত থাকে আন সকলোৱে এটি ওলগনি দিছে]

(১৬)

বামগিৰি—মুছ ত্ৰিতালা

পূৰণী নিনাই জোনৰ ধেমুত

তৰাৰ লগাই কাঁড়।

আন্ধাৰ পোহৰ কৰি উঠাই,

হল চকুৰ আঁৰ, হল চকুৰ আঁৰ ॥

পূৰৰ পাটত উঠিল বেলি,

সাৰ পালে চকু মেলি,

শিলত অকা বেখাৰ ছবি ফুটিল জাতিজাৰ ॥ K

[গীতৰ অন্তত বামগিৰিকে ভৈৰৱক ওলগনি জনায়]

বামগিৰি

(উলসেৰে) নটৰাজ ভৈৰৱৰ জয় ! প্ৰভু ! আনন্দ ! আজি আতি আনন্দ !

আজিৰ প্ৰভাতে প্ৰভুৰ বিজয়-বাৰ্তা দিগ-দিগন্ত ধ্বনিত কৰি ঘোষণা কৰিছে।

তৈবত

(বাসমিক ৩৫৮ চপাই মৰমেৰে বুৰত হাত বুলাই) বাম ! তোমাৰ আনন্দৰ ভাগ আমাকে লবলৈ দিয়। যুঁজৰ বাতৰি কি ?

সামগ্ৰি

প্ৰভু ! আমাৰ সেনাপতি আসোৱাৰীয়ে হেলাবলৈ বিদেশী সুৰকিলাকক পৰাজয় কৰি বন্দী কৰিলে। সিহঁতক লৈ সমলে আহি বাহিৰ কৰাপাটৰ আঁৰ-পৰ্বতত জ্বৰাইছে। মোক আগজাননী দিবলৈ সেনাপতিয়ে পঠাইছে। (দৈত জয়জয়ি—'জয় নটবান তৈবত জয়') প্ৰভু ! সোৱা তেওঁবিলাক পালেচিয়েই।

[মলাৰক ফুলৰ মালৰ বাকি আসোৱাৰী আৰু তেনে সময়ৰ পৰা প্ৰবেশ লাক তৈবতক ওলপনি।]

আসোৱাৰী

বাগসম্ৰাট নটবান তৈবত জয়। প্ৰভু ! ছুৰানি চৰণৰ কৃপাত আমাৰ বাগ-সেনাই ক্ষন্তেকতে বিদেশী সুৰবোৰক বণত হেৰুৱাই ছিন্ ভিন্ কৰিলে। কিছুমান সুৰ পলাই গল। বাকী সুৰবোৰক বন্দী কৰি আমি লুইতৰ উত্তৰ দিতিৰ আঁৰ-পৰ্বতত প্ৰমথ কিছুমানক বগীয়াকৈ থৈ আহিছোঁ। বন্দী সুৰবোৰৰ প্ৰধান নামক জনক প্ৰভুৰ আগত উপস্থিত কৰিছোঁ। এওঁই বন্দী সুৰবোৰৰ প্ৰতিনিধি, নাম নটবান। এতিয়া প্ৰভুৰ যি আজ্ঞা হয়।

তৈবত

আসোৱাৰী ! এওঁৰ হাতৰ বাকি সুকলি কৰি দিয়। আসোৱাৰীয়ে মলাৰক হাতৰ ফুলৰ মালৰ বাকি সুকলি কৰি দিয়ে, - বিদেশী বাগ ! তোমাৰ কি কবলগীয়া আছে কোৱ।

বলাৰে আগবাঢ়ি আহি তৈবতক ওলপনি কৰাই গৈত ধৰে

(১৮)

মলাৰ—কাৱালী

পবনে আনে ধীৰ মধুৰ স্বনে

সুসজিত মৃদুল বাগ-বাগিনী।

গ্ৰামল বনে গিৰি মালাৰ মাঞ্চে

বাজে শত মন্থৰ সুবৰ ধ্বনি ॥

তপন-বাগে জ্বলে নিয়ৰ কণা,

জল মল জল মল পোহৰ সনা,

বিতোৰ ছিয়া দেখি শুৱনী ছবি,

—অনুপমা মনোৰমা অসমা ৰাণী ॥

সুজলা নদী নামে শৈল ভেদি,

কুলু কুলু ৰবে গায় আকুল গীতি,

নিঃশব্দ ধৰে সুখ-কাকলি কত,

—গীতময়ী অসমা সুব-জননী ॥ M.

অম্বাৰ

(গুনবাগ ওলগনি জনাই) ৰাগ-সম্ভাট! পৰাজিত হৈও মই আজি ধন্য
এনে অদ্ভুত সুৰ-তাল-নান-সয়ৰ পৰিচালনা ত্ৰিলোকত ছল্লভ। বিজিত ৰাগ-বাগিণীৰ
ওপৰত আপোনাৰ বিজ্ঞতা ৰাগসকলৰ মহামুভৱতা আৰু সৌজন্ত্যত আমি বিমুগ্ধ
হৈছোঁ। এই মুনি মনোলোভা চিৰ সৌন্দৰ্যময় কামৰূপে আমাক লাহে লাহে
আকৰ্ষণ কৰিব লাগিছে। আমাৰ লগতে বন্দী হোৱা ৰাগ-বাগিণীসকলৰ
প্ৰাৰ্থনা এই যে যদি সম্ভাটে দয়া কৰি আপোনাৰ বিশাল ৰাজ্যৰ এচুকত
আমাক আশ্ৰয় দিয়ে, তেন্তে আমি সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰজাস্বৰূপে থাকিব খোজোঁঁক।

শৈল-বন

গ্ৰাম কোৱ'ব! এই বিষয়ে তোমাৰ মত কি?

শ্ৰীমত

প্ৰভু! আপোনাৰ অসীম দয়া আৰু উদাৰতাৰে যদি বিদেশী সুৰসকলক আশ্ৰয়
দিয়া হয়, তেন্তে কেইটামান সৰ্গত এওঁলোকক এই সাম্ৰাজ্যত বসতি কৰিবলৈ দিয়া উচিত।

টেকবন্ধ

মল্লাৰ ! তুমি আৰু তোমাৰ লগৰ বাগ-বাগিনীসকলে সৰ্গ মানি মোৰ সাম্ৰাজ্যৰ
প্ৰজা হৈ থাকিবলৈ মান্তি হ'ব নে ?

অম্ভাৰ

দয়ালু বাগসম্ভাট ! আপুনি আৰু আপোনাৰ বাগসকল গুণগ্ৰাষ্টী আৰু মহানুভৱ ।
আপোনাসকল বিজেতা, আমি বিজিত আৰু আশ্ৰয়প্ৰাৰ্থী । আপোনাসকলৰ সৰ্গবিলাক
মানি চলিবলৈ আমি আয়তঃ বাধ্য ।

টেকবন্ধ

(কামলৈ চাই মন্ত্ৰীসকল । এওঁৰ কথা শুনিছা । এতিয়। আমাৰ সৰ্গবোৰ কোৱা ।)

শ্ৰীমন্ত

প্ৰভু ! বিদেশী বাগ-বাগিনীবিলাক আমাৰ সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰজাস্বৰূপে থাকিলে এই
শাস্তিময়, সুৰময় ৰাজ্যত অশান্তি আৰু সুৰ-বিভাট ঘটন পাৰে । সেয়ে কাৰণে
বহুত ভাবি গুণি কেইটামান সৰ্গ প্ৰভুৰ চৰণত নিবেদন কৰোঁ ।

প্ৰথম সৰ্গ—বিদেশী সুৰবিলাকক একে ঠাইতে দল পাতি থাকিবলৈ নিদি আমাৰ
প্ৰধান প্ৰধান বাগ-কোৱঁৰ আৰু বাগিনী-কুঁৱঁবীসকলৰ খেলে খেলে গুণ, যোগ্যতা
অনুসাৰে বৃত্তি-বিধান দি ভগাই দিয়া হওক ।

দ্বিতীয় সৰ্গ—বিদেশী সুৰবোৰ আমাৰ সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰজা-স্বৰ পোৱাৰ আগেয়ে
আমাৰ ভাৰা, ভাব, ঠাট, লয়, সাজ-পোছাক ধ্বংস-কৰণ আদি লব লাগিব ।

তৃতীয় সৰ্গ—তেওঁবিলাকৰ দেশৰ পৰা বিদেশী বাগ-বাগিনী পৰিয়াল আনিবলৈ
ইচ্ছা কৰিলে প্ৰথমে বাগ-সম্ভাটৰ অনুমতি লব লাগিব । আৰু দ্বিতীয় সৰ্গমতে নতু-
নকৈ অহা বাগ-বাগিনীবিলাকে এই সাম্ৰাজ্যৰ ঠাট, লয়, সাজ-পোছাক আদি ল'ব লাগিব ।

টেকবন্ধ

মল্লাৰ, তুমি আৰু তোমাৰ লগৰ বাগ-বাগিনী বিলাকে এই তিনিটা 'সৰ্গ মানি
চলিবলৈ সন্মত হ'ব নে ?

অন্নাব

সম্রাট! প্রভু! বন্দীর প্রতি বিজ্ঞেতাৰ এনে আচৰণ কোনো দেশত কোনো কালতেই হোৱা নাট আৰু নহব। কামৰূপ সাম্ৰাজ্য নো কিয় দেৱতাবাহিত আৰু কামৰূপৰ সুবনো কি গুণত ভুবন-বিজয়ী তাক এতিয়াতে বুজিলে। অতি আনন্দমনে আৰু কৃতজ্ঞতাৰে সেই সৰ্গবোৰ মানি লৈ সম্রাটৰ ৰাজ-ভক্ত প্ৰজা-স্বৰূপে চিৰকাললৈ আমি কামৰূপত বাস কৰিবলৈ সন্মত। (যথাৰ্থে আটাই লৈ ভৈৰৱক ৰাজ-ভক্তি জনায়)।

ভৈৰৱ

পৰম সন্দোষৰ কথা। শ্ৰাম কোৱ'ব! বিদেশী ৰাগবিলাকক কামৰূপৰ ঠায়ে ঠায়ে পাতিবলৈ দিহা কৰ'। ৰাগিণীবিলাকক নাটকাচলৰ অধিষ্ঠাত্ৰী সম্ৰাজ্ঞী ভৈৰৱী দেৱীৰ লগত দিয়া।

ৰাগ সেনাপতি আসোবাবী আৰু ৰাগ-সেনাসকলক মোৰ ধন্যবাদ। কামৰূপৰ ৰাগ-বাহিনীৰ এই “সুৰ-বিজয়” অনন্ত কাললৈ অমৰ হওক! পৃথিৱীৰ মলিনতা দূৰ হওক! বিশ্ব সঙ্গীতময় হওক!

নম্ৰা শ্ৰাম। আজি “সুৰ-বিজয়” উপলক্ষে গোটেই সাম্ৰাজ্যবাসী আনন্দ মহোৎসৱৰ যুগুত কৰ'।

শ্ৰাম

প্ৰমথ ৰাগসকল! তোমালোকে আমাৰ “সুৰ-বিজয়” ঘোষণা কৰি এটি গীত ধৰ'।

[প্ৰমথ ৰাগ সকলে ভৈৰৱক প্ৰণাম কৰি থিয় হৈ গীত ধৰে]

প্ৰমথ ৰাগসকলক

(১৮)

দুৰ্গাৱতী মালত্ৰী - মধ্যমান

এহে, পাড়িলা সুৰৰ পুৰী - কামৰূপ মাজে ॥

অমৰণ ৰাগে-সুৰে শোভে নৱ সাজে ॥ ১ ॥

কথাৰে ফটিক স্তম্ভ ধাপিলা যতনে।

চৰিছে জেউতি তাৰে ৰাগিণী বতনে ॥ ১ ॥

ଓପବତ ଦିଲ! ତବି ସୁବେ ଚାନ୍ଦୋରା !

ବେକିଲା ଦି ଚାବି ପାଶେ ମିତ ବନନ୍ଦୀୟା ॥ ୨ ॥

ଅନ୍ଧାରୀ-ଅନ୍ଧାରା କତ ଆକିଲା ବିଚାବି ।

ଗାଞ୍ଜିଲା ଲଗତେ ତାବ ଆଭୋଗ-ସକାବୀ ॥ ୩ ॥

ତାଲବେ ଡେଟିତେ ଦିଲା ବୋଲବେ ଲେପନ ।

କଥ ତବି ଜାତ ଜାତ ସୁବ ବବିଷଣ ॥ ୪ ॥ K

[ମୀତବ ଅନ୍ତତ ଜୟ କବି—“ଜୟ ନଟବାଜ ଡେବଟବ ଜୟ” ! “ଜୟ କାୟକମ୍ପୀ ସୁବ ବାହିନୀବ ଜୟ” । —ଅକ
ଡବା, ମଧ୍ୟ, କାନ୍ଦ, ଟିଲିସା, ଡୋବତାଳ ବାଦ ।]

ମଡ଼ିଲେକମଣ

“ସୁବ-ବିଜୟ” ନାଟ ସମାପ୍ତ

সু ঞ বি জ য ঞ
সুৰলিপি

বৰদলৈ ।

+	০	.	১
নি সা প প	নি সা হা ঙ্গ	হ সা মো নে	হ প ম প
দী প হা লি	গা আ বি ছেঁ	আ আ লো ক	মা আ লা আ
+	০	.	১
ম হা প হা	ম প হা প	ম	ম
চো ঝা চে এ	জ উ ম য়	নে	এ
			০০

(দ্বিতীয় অন্তৰাও প্রথম অন্তৰাৱ নিচিনা)

সুৰ-বিজয়ৰ সুৰলিপি ।

৩৫

২৮২ সীতা

দিতা অতিৰ - মৃচ ত্ৰিতালী

অস্থায়ী

+
[নো	সা	ম	নো	সা	নো	সা
ম	ব	লী	ব	কয়	হে	এ	এ
+
প	নো	সা	সা	সা	সা	সা	সা
ম	উ	ব	লী	ই	ব	জা	জা
+
গো	সা	গো	সা	গো	সা	গো	সা
তৈ	য়া	ম	নো	নো	নো	নো	নো

১ম অন্তৰা

+
[নো	সা	ম	ম	সা	সা	সা
অ	বট	ন	বে	ম	অই	না	প
+
অ	নো	নো	সা	নো	সা	সা	সা
ডি	ল	ল	ডি	তা	জা	জা	জা
+
ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম
ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম
+
ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম
ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম	ম

(দ্বিতীয় অন্তৰাও প্ৰথম অন্তৰাৰ নিচিনা)

৩য় গীত

পাহাড়ী জয়ন্তী—কাঠাবৰা

১ম অস্থায়ী

• + | • + | • + |

স। স। স। স। স। স। স। স। স। স।

পৰ্ ব ত বে খো প। ত বি নেদ দম বে ৩

• + | • + | • + |

স। স। স। স। স। স। স। স।

পি বে লে নি ক জী তা মা দে

২য় অস্থায়ী

[• + | • + | • + | • +]

স। স। স। স। স। স। স। স। স।

ব ব ব ব বা গে ঠাব স ঙ ল কি

• + | • + | • + | • + |

স। স। স। স। স। স। স। স।

যা না চে গা ক নিব মা মা ৩৩

অস্থাবা

[• + | • + | • + | • + | • +]

স। স। স। স। স। স। স। স।

কা লিন দী নি ল নি বে নি নি স। নি স।

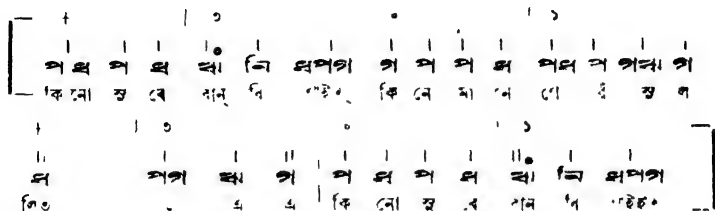
• + | • + | • + | • + | • + |

স। স। স। স। স। স। স। স।

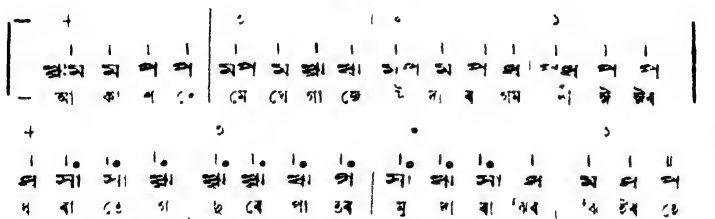
ট। ট। নি ঙ বি বা গ বি যা আয় নি ট ঙ বা ট।

दिह। आ.मोरावी—मधामान

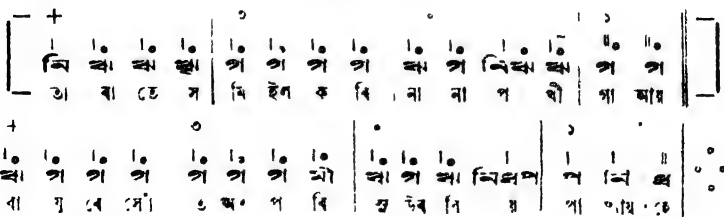
अस्त्रायाः

५ अश्वत्थ

२५ अश्वत्थः।

ॐ

ভৈরব। - স্বাপিতাল

[illegible][illegible]

অঙ্কনা

+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	নি।	স।	সো।	নি।	স।
ক	ক	ঠ	বি	ক	নি	উ	উ
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	সো।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	স।
স	উ	তা	ন	স	ব	না	দে
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন
+	০	০	০	০	০	০	০
স।	স।	সো।	সো।	স।	স।	সো।	সো।
ক	ক	আ	আ	বে	গে	ম	ন

ଭବାର ଶୂନ୍ୟ

শুকনাবায়ণী অহিৰ—দ্বিপটু (তেওঁৰ)

অনুযায়ী

[illegible]

১ম অধ্যায়

২য় অধ্যায়

স। সা। নোসা। বো। সা। মো। নো। শ্রো পশ্রোপ। অ
হ নিব। ম গ ল ত ক বা জা মি

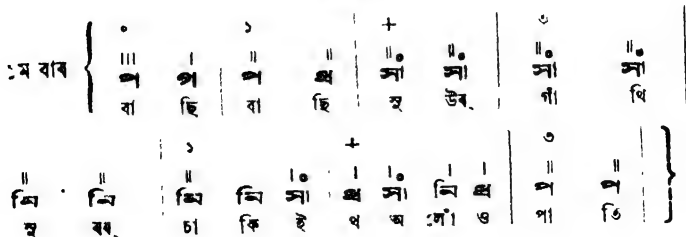
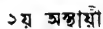
+ ° ° ° ° ° ° ° °

অ। ঙ। অণ। ছো। ঙ। অ। গো। বো। সা।
মি। দা। ব। জ। ড়। যা। ব। দী। বে।

অম্বকা

<div style="text-align: center;">+</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] সো স </div> <div style="text-align: center;"> [।] অ জা </div> </div>	<div style="text-align: center;">৩</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [॥] নো গ </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা বা </div> </div>	<div style="text-align: center;">০</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] সোআ গ </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা বা </div> </div>	<div style="text-align: center;">১</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [॥] সা গি </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা গী </div> </div>
<div style="text-align: center;">+</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] সা তো </div> <div style="text-align: center;"> [।] গো লে </div> </div>	<div style="text-align: center;">৩</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [॥] বো স্ত </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা ব </div> </div>	<div style="text-align: center;">০</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] নো য </div> <div style="text-align: center;"> [।] নো য় </div> </div>	<div style="text-align: center;">১</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] সো জ </div> <div style="text-align: center;"> [।] প নি </div> </div>
<div style="text-align: center;">+</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] নো জা </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা গ </div> </div>	<div style="text-align: center;">৩</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] নোআ বি </div> <div style="text-align: center;"> [।] বো ই </div> <div style="text-align: center;"> [।] সা ত </div> </div>	<div style="text-align: center;">০</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] নো স </div> <div style="text-align: center;"> [।] নো মী </div> </div>	<div style="text-align: center;">১</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] সো ব </div> <div style="text-align: center;"> [।] প অ </div> <div style="text-align: center;"> [।] প গে </div> </div>
<div style="text-align: center;">+</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] অ গে </div> <div style="text-align: center;"> [।] প লি </div> </div>	<div style="text-align: center;">৩</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] অপ ছে </div> <div style="text-align: center;"> [।] সো এ </div> <div style="text-align: center;"> [।] প ত </div> </div>	<div style="text-align: center;">০</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] অ টি </div> <div style="text-align: center;"> [।] গো নী </div> </div>	<div style="text-align: center;">১</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> [।] বো তী </div> <div style="text-align: center;"> [॥] সা বে </div> </div>

১ম অধ্যায়

১০ মং লীক

কুম্বি (ভেলানা) — ঝাপতাল

ঘোষা

+	০	০	০	০	০	০	০	০	০
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ
তা	পৈ	প	অট	য়া	না	আ	চোম	না	চো
+	০	০	০	০	০	০	০	০	০
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ
অন	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ
অন	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ

১ম পদ

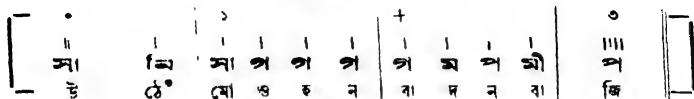
+	০	০	০	০	০	০	০	০	০
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
অ	সা	সা	সা	অ	সা	অ	সা	অ	সা
দি	মি	কি	না	গা	বাব	বু	উ	লি	লি
+	০	০	০	০	০	০	০	০	০
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
সা	অ	সা	সা	অ	অ	অ	অ	অ	অ
নি	উৰ	না	উত	বা	অয়	নু	উ	লি	লি
+	০	০	০	০	০	০	০	০	০
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ
বা	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ	অ

(বাকী কেইটি পদো প্ৰথম পদৰ নিচিনা)

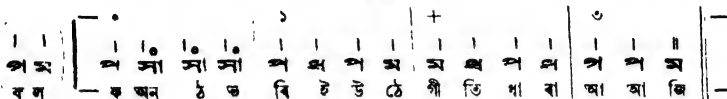
১১ মং পীত

ভাটিয়ালো মিত্র—কাওয়ালী

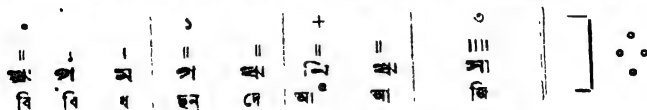
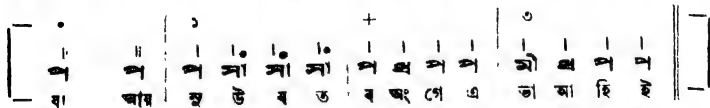
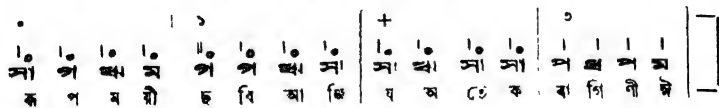
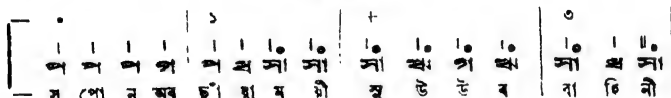
১ম অষ্টায়ী

২য় অষ্টায়ী

১ম অষ্টুরা

(দ্বিতীয় অষ্টুরাও প্রথম অষ্টুরার নিচিনা)

১২ অং গীতা
মাহুব মিত্র - স্বৰমাণ (কাশাবব)

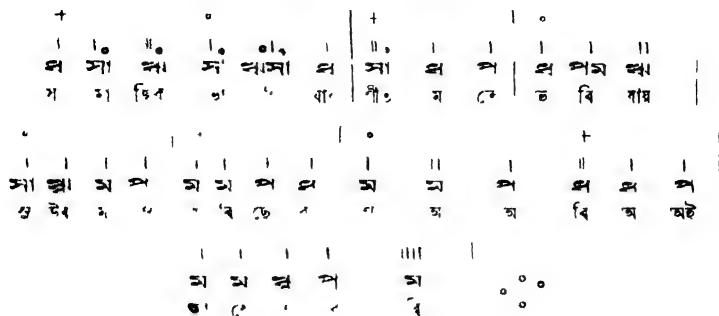
১ম অধ্যায়

२५ अष्टाष्टी

असुखा

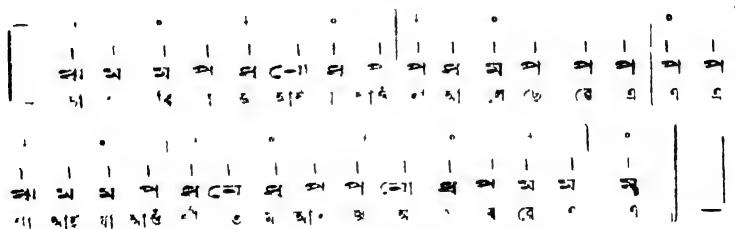
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

(2)

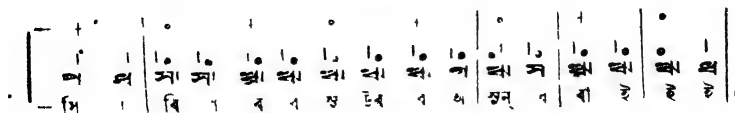

নাট নয়াবো—চপকা

ਅਸ੍ਰ'ਧੀ

১ম অধ্যায়।

সুৰ-বিজয়ৰ সুৰলিপি ।

৫৩

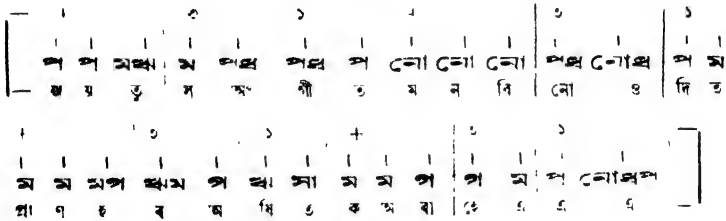

(পদ বিলাকে বনাৰ নিচিনাকৈ গাব । তাতোক পদৰ শেষ চৰণ
দ্বিতীয় বানাব শেষ চৰণৰ দৰে দোহাবিব ।)

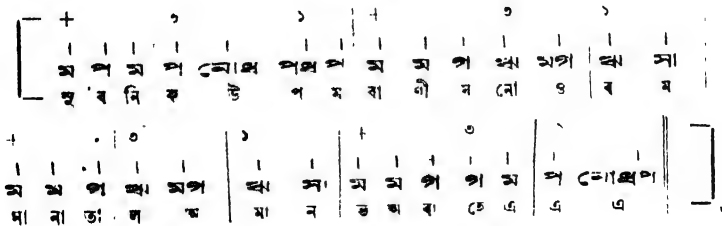
১৭ নং দীক্ষ

মিশ্র শ্যাম—ত্ৰিপটু (তেওঁৰা)

১ম অষ্টায়ী

২য় অষ্টায়ী

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

২য় অন্তৰায়ী

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

৩য় অন্তৰায়ী

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

১ ২ ৩ ৪ ৫ ৬ ৭ ৮ ৯ ১০ ১১ ১২
 স গ প দ ঙ ন ত বা গ বা গি গী ঙ

(দ্বিতীয় অন্তৰায়ীও প্রথম অন্তৰায়ীৰ নিচিনা)

অসমৰ সাহিত্য বৰী, বসবাস্তৱ ত্ৰিমুখত লক্ষ্যমানৰ্থ বেজবৰুৱা

ভাস্কৰীয়াৰ অভিমত

সুৰবিজয় ।

• • • • •

সদীত বিজ্ঞান যৌ কোঁহ প্ৰাচীন কামৰূপৰ সন্ধান—বৰ্তমান কালৰ আত্মবিশ্বত অসমীয়া ।
 বীকাৰ কবিতা লালিৰ বে পিতা-পুত্ৰ ত্ৰিমুখ কীৰ্তিনাথ শৰ্মা বৰদলৈ আৰু ত্ৰিমান মুক্তিলাভ
 শৰ্মা বৰদলৈৰ বন্ধ আৰু চেটাই সেই কাৰ্যত অনেক বৰ দিছে ; আৰু “সুৰ-বিজয়”
 নামৰ ভেৰ্ণেলোকৰ নতুন নাটে সেই কাৰ্যক আৰু গজগীয়া কৰিলে । “ছন্দৰূপৰ
 অক্ষৰমালা অক্ষৰমালা” এই সুসমাচাৰ (Gospel) শুনাওঁলৈ আৰু “সুৰ-বিজয়”
 সকলোকে আহ্বান কৰিছে । সেই আহ্বান শুনি আমাৰ মনো আনন্দত আত্মত থৈছে ।
 সদীত বিজ্ঞান কামৰূপে বে চিৰকাল নিজৰ বিশেষত্ব বৰুৱা কৰি সেই বিজ্ঞান চৰম উৎকৰ্ষলত
 কৰিছিল, সেই কথা প্ৰাচীন—মহাভাৰত, বামাণ আদি সংস্কৃত গ্ৰন্থত থাকিলেও, সেই সুসমাচাৰ
 আৰু স্পষ্টকৈ আমাক শুনাইছে “সুৰ-বিজয়” । এই বাবেই বৰদলৈ যুগলৰ “সুৰ
 বিজয়” অসমীয়াৰ পক্ষে সুসমাচাৰ । শুনা ! শুনা ! বাগ-বাগিণীৰ সমাট সমাজী তৈকৰীৰ
 জন্ম আৰু কৰ্মহান অসম কামৰূপ ! এই গৌৰৱবিমণ্ডিত আনন্দৰ বাতৰি তোমাক বিস্তৰকৈ দিছে
 “সুৰ-বিজয়” ।

“ভাস্কৰীয়াৰ অভিমত” আৰু “জুইত কোঁহৰ”ৰ দৰে “সুৰ-বিজয়”
 যে অসমীয়াৰ আদৰ্শ পাত্ৰ হ'ব, তাত আমাৰ সন্দেহ নাই । ইয়াৰে পিতা পুত্ৰ বৰদলৈ যুগলক
 সুন্দৰে বাখক ।

— — —

অসমৰ কবি সজ্ঞাট, স্বনাম ধন্য সাহিত্যৰতী, অসম সাহিত্য সভালয়ৰ অন্ততম

সভাপতি বায়বাহাচৰ ত্ৰিযুত আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা দেৱৰ ক্ষতিঅক্ষত

আপোনাৰ “স্ব-বিজয়” পাঁচ পৰম সন্তোষ লাভ কৰিলে। আপোনালোক উজ্জয়েই এই নাটিকাখন বচনা কৰা বাবে অশেষ ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। আপোনালোকৰ পৰিভ্ৰম সাৰ্থক হৈছে। “বাসন্তীৰ অভিষেক” আৰু “লুইত কোৱঁবৰ” দৰে এটা গীতি নাটিকাখনেও চিৰকাল অসমীয়াৰ আদৰ পাব। অসমীয়া লৰা-ছোৱালীয়ে হেঁপাহেৰে ইয়াৰ অভিনয় কৰিব, আৰু বাইজেও সেই অভিনয় চাই তৃপ্তি লাভ কৰিব।

সঙ্গীত অতি পুৰণি বিদ্যা। সঙ্গীত শাস্ত্ৰত নৃত্যগীত আৰু বাস্তব কথা পোৱা যায়। পুৰাণৰ পৰা জনা যায় যে দেৱতা সকলে প্ৰথমে নটৰাজ দেৱাদিদেৱ শঙ্কৰৰ ওচৰত তেওঁৰ মহাজ্ঞমত সঙ্গীত শিক্ষা কৰিছিল। শঙ্কৰৰ সেই মহাজ্ঞম নাটক পৰ্বতত আছিল। দৰংজিলাৰ উত্তৰে দফলা পৰ্বতত নাটক পৰ্বত। নাটকাচলৰ নামনিত মানস-সৰোবৰৰ নিচিনা যিটো পটুমানি সৰোবৰ আছে তাৰ পৰা ভট্টাৰিকা (জীয়া ভৰলী), দিক্‌বিকা (দিক্‌বাই), বুদ্ধগজা (বুঢ়ীগাং) আৰু স্বৰ্ণবহা (বৰগাং) নৈ দক্ষিণ মুখে বৈ আহি ব্ৰহ্মপুত্ৰত পৰিছে। নাটকাজ্ঞমৰ দিবাগয়ন সকলক গন্ধৰ্ব বোলা হৈছিল। এই মহাজ্ঞম পুৰণি কামৰূপৰ ভিত্তবত। ইয়াতে ছয় বাগৰ আৰু বিবিধ নৃত্যৰ জন্ম হৈছিল। বাগিনী ষাঠিকৈ ৩৬ বিধ। তন্তুপৰি অনেক উপবাগিনী আৰু মিশ্ৰ বাগিনী আছে। জ্যোতিষৰ দৰে সঙ্গীততো পুৰণি কামৰূপে যে বিশেষ উন্নতি সাধন কৰিছিল, সেই সুখৰ বাতৰি “স্ব-বিজয়ে” ঘোষণা কৰিছে; আত্ম-বিস্মৃত অসমীয়া তাত্তিক অতীতৰ গোবৰ্ড সোহাঁ'বাই দিছে; পাহৰণিৰ আঁৰ কাপোৰ শুচাই দেশ-জননীৰ মতিমা মণ্ডিত মুখখনি চাবলৈ উদগাইছে। মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ আৰু নমস্কাৰ প্ৰৱণ কৰিব। ইতি।

আপোনাৰ ধিৱীত

ত্ৰিআনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা ।